महाराष्ट्र शासन

Government of Maharashtra

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

PERFORMANCE BUDGET

२०२४-२०२५

2024-2025

४

4

मत्स्यव्यवसाय

FISHERIES

शासकीय मुद्रणालय, कोल्हापूर

२०२४

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२४-२०२५

कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग

४

मत्स्यव्यवसाय

कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचा क्रमांक	कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचे नाव
१	कृषी व पदुम विभाग (कृषी)
२	कृषी व पदुम विभाग (पशुसंवर्धन)
३	कृषी व पदुम विभाग (दुग्धव्यवसाय विकास)
४	कृषी व पदुम विभाग (मत्स्यव्यवसाय)
५	कृषी व पदुम विभाग (फलोत्पादन)
६	कृषी व पदुम विभाग (मृदसंधारण)

अनुक्रमणिका

					पृष्ठ क्र.
1.	प्रास्ताविक	…	…	…	1
2.	समग्र कार्यक्रम	…	…	…	1
3.	वैधानिक विकास मंडळ निहाय खर्चाची माहिती	…	…	…	7
4.	कार्यक्रम--				
	(एक) संचालन व प्रशासन	…	…	…	8
	(दोन) भूजल मत्स्यव्यवसाय	…	…	…	12
	(तीन) विशेष घटक योजना	…	…	…	16
	(चार) सागरी मत्स्यव्यवसाय	…	…	…	25
	(पाच) निमखाऱ्या पाण्यातील मत्स्यव्यवसाय	…	…	…	49
	(सहा) शिक्षण व प्रशिक्षण	…	…	…	56
	(सात) मासळीची सुरक्षण, वाहतूक व पणन	…	…	…	59
	(आठ) इतर कार्यक्रम	…	…	…	63
5.	मत्स्यव्यवसाय विभागातील सर्व कर्मचारी वर्गाची कार्यक्रमवार माहिती		…	…	68
6.	मत्स्यव्यवसाय विभागाची रचनात्मक आखणी (तक्ता)	…	…	…	72-अ
7.	प्रपत्र एक	…	…	…	73
8.	प्रपत्र दोन	…	…	…	79
9.	प्रपत्र तीन	…	…	…	80
10.	प्रपत्र चार	…	…	…	81
11.	महाराष्ट्र शासनाचे अर्थसहाय्य	…	…	…	82
12.	जनजाती क्षेत्र उपयोजना	…	…	…	88
13.	प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना	...	...	…	99

(१) प्रास्ताविक

१.१ प्राणिजन्य प्रथीनयुक्त सकस आहार पुरविण्यात मासळीचा महत्त्वाचा वाटा आहे. समुद्रकिनाऱ्यावर व अंतर्भागात राहणाऱ्या कोळी, भोई, ढीवर इत्यादी मागासलेल्या जातींचा मासळी पकडणे हा पारंपरिक व्यवसाय आहे. संवर्धन करणे व मासळीच्या उत्पादनात वाढ तसेच मच्छिमारांची सामाजिक व आर्थिक उन्नती करण्याच्यादृष्टीने मत्स्यव्यवसाय विभागाची प्रमुख उद्दिष्टे पुढीलप्रमाणे आहेत.

(१) उपलब्ध जलसंपत्तीतून अधिकाधिक मत्स्योत्पादन काढण्यात प्रोत्साहन व आर्थिक सहाय्य देणे.

(२) मच्छिमार वर्ग सामाजिक व आर्थिकदृष्ट्या मागासलेला असल्यामुळे या वर्गाची आर्थिक व सामाजिक सुधारणा घडवून आणण्यात मदत करणे.

(३) मच्छिमारांना व्यावसायिक शिक्षण देऊन त्यांची कार्यक्षमता विकसीत करणे.

१.२. मत्स्यव्यवसाय विभागाच्या कार्याचे खालील सात कार्यक्रमात वर्गीकरण करण्यात आले आहे.

(१) संचालन व प्रशासन
(२) भूजल मत्स्यव्यवसाय
(३) सागरी मत्स्यव्यवसाय
(४) निमखाऱ्या पाण्यातील मत्स्यव्यवसाय
(५) शिक्षण व प्रशिक्षण
(६) मासळीचे सुरक्षण, वाहतूक व पणन
(७) इतर कार्यक्रम

जनजातीविरहीत क्षेत्रातील वरील कार्यक्रमांची माहिती या कार्यक्रम अंदाजपत्रकात दिली आहे. अशाच स्वरूपाचे कार्यक्रम जनजाती क्षेत्रात व जनजाती क्षेत्राबाहेरील लाभार्थ्यांसाठी तसेच अवर्षण प्रवण क्षेत्र कार्यक्रमाखाली घेण्यात येतात. त्यांची माहिती आदिवासी विकास विभाग यांच्या कार्यक्रम अंदाजपत्रकात देण्यात येते.

मत्स्यव्यवसाय विभागाची २०२३-२०२४ या वर्षाची वार्षिक योजना रुपये ७२४१७.५० लाख आहे. मत्स्यव्यवसाय विकास कार्यक्रमासाठी २०२४-२०२५ च्या अर्थसंकल्पात योजनेत्तर (अनिवार्य) बाबीसाठी रुपये २३८६४.६२ लाख, कार्यक्रम (योजनांतर्गत) बाबीसाठी रुपये ५१८०४.८३ लाख असे एकूण रुपये ७५६६९.४५ लाख तरतूद आहे.

(२) समग्र कार्यक्रम--

सागरी, निमखारे पाण्यातील व गोड्या पाण्यातील अशा तीन प्रकारच्या जलसंपत्तीत मत्स्यव्यवसायाच्या विकासासाठी वर नमूद केलेले कार्यक्रम राबविण्यात येतात. या प्रत्येक कार्यक्रमाची थोडक्यात माहिती खाली दिली असून प्रत्येक कार्यक्रमाच्या अंतर्गत येणाऱ्या कार्याची (ॲक्टिव्हीटीज) माहिती त्या त्या कार्यक्रमाच्या प्रकरणात दिली आहे.

(१) संचालन व प्रशासन :-मत्स्यव्यवसाय विभागाच्या संपूर्ण कार्यक्रमाचे संचालन मुख्य कार्यालयात मत्स्यव्यवसाय आयुक्तांच्या मार्गदर्शनाखाली होते. त्यांच्या मदतीला सह आयुक्त/उपआयुक्त/प्रादेशिक उपआयुक्त/सहाय्यक आयुक्त मत्स्यव्यवसाय इत्यादी अधिकारी वर्ग आहे. सागरी मत्स्योत्पादनाची माहिती गोळा करण्यासाठी सागरी जिल्ह्यात सांख्यिकीविषयक कर्मचारी वर्ग नेमलेला आहे. त्यांना नमुना पाहणीतून गोळा केलेल्या माहितीतून सागरी मत्स्योत्पादनाचे प्राक्कलन व इतर माहितीचे संकलन केले जाते.

अ) **अंतर्गत लेखा निरीक्षण व कार्यालयीन तपासणी :-** आयुक्त मत्स्यव्यवसाय कार्यालयाचे अधिपत्याखालील जिल्हा व प्रादेशिक कार्यालयांच्या प्रशासकीय व तांत्रिक कामामध्ये सुसूत्रता आणून मत्स्यव्यवसाय विभागाची सनियंत्रण यंत्रणा सक्षम करण्याच्यादृष्टीने मत्स्यव्यवसाय विभागाच्या पदांच्या आढाव्याअंतर्गत या कार्यालयात अंतर्गत लेखा निरीक्षण कक्ष स्थापन करण्यात आला आहे. आयुक्त कार्यालयाच्या अधिनस्त प्रादेशिक व जिल्हा कार्यालयांची कार्यालयीन तपासणी व अंतर्गत लेखा निरीक्षण या कक्षामार्फत करण्यात येते.

सन २००९-१० ते सन २०१५-१६ पर्यंत एकूण ९६ जिल्हा व प्रादेशिक कार्यालयांची अंतर्गत तपासणीची दुसरी फेरी पूर्ण झाली असून तपासणीत आढळलेल्या त्रुटीचा अहवाल त्या-त्या जिल्हा व प्रादेशिक कार्यालयास पाठविण्यात आला होता. बहुतांश कार्यालयांनी त्रुटीची पुर्तता करुन संबधी अनुपालन अहवाल सादर केलेला आहे. ज्या कार्यालयांनी अनुपालन सादर केलेला नाही. त्या कार्यालयाकडे अहवाल सादर करण्याकरिता पाठपुरावा करण्यात येत आहे. सन २०१६-१७ पासून तपासणीची ३री फेरी सुरू करण्यांत आली असून सन २०२३-२४ मध्ये एकूण २२ कार्यालयाचे तपासणीचे उद्दिष्ट ठेवण्यात आले आहे.

(२) भूजल मत्स्यव्यवसाय :-गोड्या पाण्यातील लहान तळी, तलाव, जलाशय या प्रकारचे सुमारे ३१६९९८ हे. जलक्षेत्र महाराष्ट्रात आहे. या जलसंपतीचा योग्य वापर करून त्यातून मत्स्योत्पादन घेण्याच्या योजना या कार्यक्रमांतर्गत कार्यान्वित आहेत. तलावात व जलाशयांत जलद वाढणारे मत्स्यबीज सोडून विक्री योग्य आकारापर्यंत वाढविण्यात येते. तलावात मत्स्यशेती करण्यास सहकारी संस्थांना प्राधान्य व प्रोत्साहन देण्यात येते. वाजवी प्रमाणात बीज सोडण्यासाठी राज्याची बीजांची गरज सुमारे ६० कोटीची आहे. मत्स्यबीजाची राज्यातील ही गरज भागविण्याकरिता राज्यातील ४६ मत्स्यबीज केंद्रे असून यापैकी ३० हॅचरी कार्यरत आहेत.

ठाणे जिल्ह्यात दापचरी येथे फ्रेंच शासनाचे आर्थिक व तांत्रिक सहकार्याने गोड्या पाण्यातील कोळंबी बीज उत्पादन प्रकल्प कार्यान्वित करण्यात आला आहे.

(३) सागरी मत्स्यव्यवसाय :-राज्यात ७२० कि. मी. चा सागरी किनारा लाभला असून ८७,००० चौ. कि. मी., खंडान्त उतारावर (Continental Shelf) उपलब्ध आहे. या किनाऱ्यावर १८४ मासळी उतरविण्याची केंद्रे असून १६,३६४ यांत्रिक नौका तर ६,९७६ बिगर यांत्रिकी नौका व १५५४ ओबीएम कार्यान्वित आहेत. सागरी मत्स्योत्पादन सरासरी ४.०० लाख मेट्रीक टन आहे.

(४) निमखाऱ्यावरील पाण्यातील मत्स्यव्यवसाय :-निमखारे पाण्यातील कोळंबी संवर्धन हा व्यवसाय निश्चित उत्पन्न देणारा एक चांगला व्यवसाय म्हणून उदयास आलेला आहे. महाराष्ट्र राज्यात एकूण ७० लहान मोठ्या खाड्यांलगत सुमारे १०,००० हेक्टर खाजण क्षेत्र निमखाऱ्या पाण्यातील कोळंबी संवर्धनाकरीता उपयुक्त असल्याचे आढळले आहे. राज्यातील खाजण जमीन कोळंबी संवर्धनाखाली उपयोगात आणताना पर्यावरणाचे दृष्टीने केंद्र शासनाने तटीय जलकृषी प्राधिकरण - २००५ हा कायदा अंमलात आणला आहे.

(५) शिक्षण व प्रशिक्षण :-मत्स्योत्पादनात वाढ करणे व या क्षेत्राशी निगडीत असलेल्या मच्छिमार समाज सामाजिक दृष्ट्या व आर्थिकदृष्ट्या मागासलेला असल्याने त्यांचा सर्वांगीण विकास करणे हे मस्त्यव्यवसाय विभागाचे ध्येय धोरण आहे. त्यासाठी मच्छिमार समाजातील मुलांना शालेय शिक्षण देणे व मच्छिमार तरुणांना मत्स्यव्यवसायिक प्रशिक्षण देणे हे दोन उपक्रम विभागाने हाती घेतले आहे.

(१) मत्स्यव्यवसाय शाळा (सन २००२ मध्ये जिल्हा परिषदेकडे हस्तांतरित) :- शासनाने मच्छिमार समाजातील मुलांना शालेय शिक्षण देण्यासाठी पाच सागरी जिल्ह्यात ठाणे येथे एक माध्यमिक व दोन प्राथमिक तसेच रायगड जिल्ह्यात दोन प्राथमिक रत्नागिरी जिल्ह्यात दोन व सिंधुदुर्ग जिल्ह्यात दोन प्राथमिक अशा एकूण ९ शाळा सन २००२ पर्यंत विभागाकडून चालविण्यात येत होत्या.

सदर ९ शाळा शासनाच्या दिनांक २० फेब्रुवारी २००२ च्या आदेशान्वये जिल्हा परिषदेकडे हस्तांतरित करण्यात आल्या आहेत. या शाळेमधील कर्मचारी वर्ग जिल्हा परिषदेकडे प्रति नियुक्तीवर हस्तांतरित करण्यात आलेला आहे.

(२) मत्स्यव्यवसाय प्रशिक्षण केंद्र :- मत्स्यव्यवसाय विभागामार्फत मच्छिमार तरुणांना मत्स्यव्यवसायिक सागरी प्रशिक्षण देण्यासाठी ५ सागरी जिल्ह्यात ६ प्रशिक्षण केंद्र चालविण्यात येत आहेत. ठाणे जिल्ह्यात सातपाटी येथे १९५६ साली पहिले प्रशिक्षण केंद्र सुरु करण्यात आले. त्यानंतर मुंबई जिल्ह्यात वर्सोवा व ठाणे जिल्ह्यात वसई, रायगड जिल्ह्यात अलिबाग येथे, तर रत्नागिरी व सिंधुदुर्ग जिल्ह्यात मालवण येथे एक अशी एकूण ६ केंद्रे कार्यरत आहेत या केंद्रात मच्छिमार युवकांना नौकानयन शास्त्र, नौकेच्या इंजिनांची निगा राखणे अत्याधुनिक मासेमारी साधनाचा सागरी मासेमारीसाठी उपयोग इत्यादी बाबतचे प्रशिक्षण देण्यात येते. सदर केंद्रात देण्यात येणारे प्रशिक्षण ६ महिन्याच्या कालावधीचे असून वर्षातुन दोन सत्रात प्रशिक्षण देण्यात येते. प्रत्येक केंद्रात एक क्षेत्रात २२ विद्यार्थी घेतले जातात. या योजने खाली सन २०१९-२०२० या वर्षात ८९ प्रशिक्षणार्थीनी प्रशिक्षण घेतले आहे. सन २०२०-२०२१ या वर्षात १७० प्रशिक्षणार्थी अपेक्षित आहेत तर सन २०२१-२०२२ या वर्षात अंदाजे २४४ प्रशिक्षणार्थी हे प्रशिक्षण घेतील प्रशिक्षण कालावधीत यापुर्वी २००१ पर्यंत प्रत्येक उमेदवारास रु. ३००/- विद्यावेतन देण्यात येत होते. ३ फेब्रुवारी २००१ पासून शासकीय धोरणानुसार प्रशिक्षणार्थीना विद्यावेतन देणे बंद करण्यात आले असून दारिद्र्यरेषेखालील विद्यार्थ्यांना १०० तर दारिद्र्यरेषेवरील विद्यार्थ्यांना रु. ४५०/- प्रशिक्षण फी आकारण्यात येते. सदर सागरी प्रशिक्षण केंद्रापैकी रत्नागिरी व सातपाटी ही प्रशिक्षण केंद्रे शासकीय जागेत कार्यरत आहेत. उर्वरित प्रशिक्षण केंद्रे खाजगी जागेत कार्यरत आहेत विस्तार कार्यक्रमांतर्गत कृषि दिंडीद्वारे मत्स्यव्यवसाय विभागाच्या सहाय्याने आत्मा या (ATMA) या संस्थेच्या सहाय्याने ग्रामीण भागात प्रत्यक्ष जोडून कृषि दिंडीद्वारे मत्स्यव्यवसाय विभागाच्या विविध योजनाची माहिती व त्याचा लाभ घेण्यासाठीची आवश्यक माहिती विभागाच्या अधिकाऱ्यांमार्फत देण्यात येते निलक्रांती अंर्तगत मच्छिमारांना प्रशिक्षण या योजने अंतर्गत राष्ट्रीय मत्स्यविकास मंडळ, हैद्राबाद (NFDB) मार्फत प्रशिक्षण कार्यक्रम सुरू केलेला आहे. सन २०१७-२०१८ मध्ये (NFDB) यांनी रु. १५.६० लाख इतकी रक्कम १३ जिल्ह्यात वितरीत केली होती त्या नंतर ८०० प्रशिक्षणार्थिना प्रशिक्षण देण्यात आले.

(३) प्रशिक्षण नौका मत्स्योप्रबोधिनी :- राष्ट्रीय कृषि विकास योजने अंतर्गत मत्स्योप्रबोधिनी ही प्रशिक्षण नौका मच्छिमारांना प्रशिक्षण देण्यासाठी बांधण्यात आली आहे. मच्छिमारांना आधुनिक पद्धतीने मासेमारी, नौकानयनचे प्रशिक्षण देण्यासाठी सदर नौका बांधण्यात आली.

(४) मासळीचे सुरक्षण वाहतूक व पणन :- मासळी हा नाशवंत माल असल्यामुळे तिच्या सुरक्षण, वाहतूक व विक्रीची योग्य सोय करण्यासाठी राष्ट्रीय सहकार विकास निगमाच्या मदतीने बर्फ कारखाने व शीतगृहे बांधणे, मालमोटारी खरेदी करणे, गोदामे बांधणे यासाठी सहकार संस्थांना कर्ज, भागभांडवल, अनुदान या स्वरूपात अर्थसहाय्य दिले जाते. तसेच मासळी सुस्थितीत राहण्यासाठी मासळी बर्फात/शितगृहात ठेवणे आवश्यक असल्याने सहकारी संस्थांना विज दरात सवलत दिली जाते.

(५) इतर कार्यक्रम :- वरील कार्यक्रमांत समाविष्ट नसणारे इतरही बरेच कार्यक्रम तारापोरवाला मत्स्यालय, मासेमारी साधने, विशेष घटक योजना, नैसर्गिक आपत्तीत मृत पावलेल्या मच्छिमारांच्या वारसांना अर्थसहाय्य, घरकूल, अपघात गट विमा योजना तसेच स्वेच्छा अनुदान योजना या विभागांतर्गत राबविण्यात येतात.

कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
AGRICULTURE, ANIMAL HUSBANDRY, DAIRY DEVELOPMENT AND FISHERIES DEPARTMENT
(मत्स्यव्यवसाय)
(FISHERIES)
(तीन) विवरणपत्र 'अ'
STATEMENT 'A'

२०२२-२३ च्या प्रत्यक्ष रकमा, २०२३-२४ चा अर्थसंकल्प व सुधारलेले अंदाज आणि २०२४-२५ चा अर्थसंकल्प

Actuals for 2022-23, Budget Estimates and Revised Estimates for 2023-24 and Budget Estimates for 2024-25

(रुपये हजारात) (Rs. in Thousands)

कार्यक्रम	प्रत्यक्ष रकमा, २०२२-२३ Actuals Expenditure 2022-23			अर्थसंकल्प २०२३-२४ Budget Provision 2023-24			सुधारलेले अंदाज २०२३-२४ Revised Estimate 2023-24			अर्थसंकल्प २०२४-२२५ Budget Estimates 2024-25			Programme
	अनिवार्य Committed	कार्यक्रमांर्गत Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रमांर्गत Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रमांर्गत Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रमांर्गत Schemewise	एकूण Total	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
२४०५-मत्स्यव्यवसाय													*2405—Fisheries*
००१-संचालन व प्रशासन ...	608136	...	608136	670521	...	670521	651230	..	651230	705611	..	705611	Direction & Administration
१०१-भूजल मत्स्यव्यवसाय ...	3944	74400	78344	5441	1653962	1659403	4179	1656224	1660403	5514	1744798	1750312	Inland Fisheries
१०३-सागरी मत्स्यव्यवसाय ...	1931308	53716	1985024	1102636	1041553	2144189							Marine Fisheries
अ) मच्छिमारी बंदराची सुधारणा ...	...	...	...	...	...	...							a) Improvement of Fishing Harbours
ब) मच्छिमारी होड्यांचे यांत्रिकीकरण ...	...	...	...	...	...	...							b) Mechanisation of Fishing Crafts
निमखाऱ्या पाण्यातील मत्स्यव्यवसाय ...	...	...	...	...	7866	7866		9783	9783		8311	8311	Brackish water Fisheries
१०९-प्रशिक्षण ...	39939	...	39939	60623	...	60623	32835	..	32835	..	67239	67239	Education
पणन ...	...	...	...	...		...	..	..	..	..	..	..	Marketing
इतर बाबी ...	31213	...	31213	17279	...	17279	11348	..	1348	..	5079	5079	Other Programme
१२०-मत्स्यव्यवसाय सह. संस्था	...	...	...	...	1	1	1	1	..	..	1	1	Fisheries Co-operativ
१२१-मच्छिमारांसाठी कल्याणकारी योजना...	...	...	...	...	5500	5500	..	5500	5500	..	15000	15000	121-Welcome Scheme for Fisherman
७८९-अनुसूचित जाती,	...	18708	18708	...	250000	250000	..	672957	672957	..	471250	471250	789, Spl. Component Plan for SC
७९६-अ.जमातीसाठी योजना	...	336	336	...	112146	112146	..	170284	170284	..	125000	125000	796, Tribal Area Sub plan
स्वेच्छा अनुदान ...	...	3500	3500	...	12692	12692	..	8884	8884	..	12692	12692	Discretionary Grants
सचिवालय आर्थिक सेवा...	2788	...	2788	5500	...	5500	..	..	..	..	..	..	E-Govemance
*भारीत ...	6	...	6	150	...	150	105	..	105	150	..	150	Charged
(२४०५) दत्तमत ...	2617328	150660	2767988	1862000	3083720	4945720	699592	2523633	3223225	711125	2449370	3160495	Voted
वजा वसुली ...	...	...	...	...	...	...	..	..	..	..	..	..	Deduct Recoveries
निव्वळ बेरीज * भारीत ...	6	...	6	150	...	150	105	..	105	150	..	150	Charged Total—Net
(२४०५) दत्तमत ...	2617334	150660	2767994	1862150	3083720	4945870	699697	2523633	3223330	711275	2449370	3160645	Voted
स्थुल बेरीज ...	2617334	150660	2767994	1862150	3083720	4945870	699697	2523633	3223330	711275	2449370	3160645	Total—Gross

विवरणपत्र 'अ'--चालू
STATEMENT 'A'—*Contd.*

(रुपये हजारात) (Rs. in Thousands)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
४४०५-मत्स्यव्यवसायावरील भांडवली खर्च													*4405—Capital Outlay on Fisheries*
१०१-भूजल मत्स्यव्यवसाय ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	101-Inland Fisheries
अ) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना केंद्रीय क्षेत्र योजना (केंद्र हिस्सा १००%) (कार्यक्रम) ५३, मोठी बांधकामे (४४०५३४३४)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1	1	a) PMMSY Central sector Scheme (Central Share 100%) (Scheme) (44053434) 53, Major Works
ब) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना लाभार्थी हिस्सा नसलेल्या योजना (केंद्र हिस्सा ६०%) (कार्यक्रम) ५३, मोठी बांधकामे (४४०५३४४३)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1	1	b) PMMSY Non Beneficiary Oriented Scheme (Central Share 60%) (Scheme) (44053443) 53, Major Works
क) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना लाभार्थी हिस्सा नसलेल्या योजना (राज्य हिस्सा ४०%) (कार्यक्रम) ५३, मोठी बांधकामे (४४०५३४५२)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1	1	a) PMMSY Central sector Oriented Scheme (Central Share 60%) (Scheme) (44053452) 53, Major Works
१०३-सागरी मत्स्यव्यवसाय													103-Marin Fisheries
अ) मच्छिमारी बंदराची सुधारणा... (44050651)	...	85883	85883	...	150000	150000	..	105000	105000	..	50000	50000	a) Improvement of Fishing Harbours (44050651)
ब) मासेमारी बंदरे व जेट्टी उभारणे... (44053381)(44053392)(निलक्रांती)	...	..	..	...	...	...	..	..	..	..	..	..	b) Establishment of Fishing harbor & Fish landing Centers
क) नाबार्ड (44053292) ... (44053309)	...	239808	239808	...	450000	450000	..	360000	360000	..	350000	350000	c) Nabard
ड) मच्छिमारी होड्यांचे ... यांत्रिकीकरण व सुधारणा (44050551)	...	...	...	...	1	1	..	1	1	..	1	1	d) Mechanisation and Improvement of Fishing Crafts
इ) लहान मासेमारी बंदराचे बांधकाम (44053407/34+16)	...	205274	205274	...	200000	200000	..	2	2	..	240000	240000	e) Construction of minor fishries Harbour
फ) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना लाभार्थी हिस्सा नसलेल्या योजना (44053472/3481)	...												f) PMMSY Non Beneficiary Oriented Schemes (44053472/3481)
३१. सहा. अनुदाने (वेतनेतर)	75764	75764	...	153142	153142	..	..	166680	166680	..	..	..	31. Grant-in-aid (non-salary)
३३. अर्थसहाय्य	..	..	..	..	..	..	..	15245	15245	..	299999	299999	33. Subsidies
३३. मोठी बांधकामे	..	..	..	..	..	..	..	...	...	..	200001	200001	53. Major works

विवरणपत्र 'अ'--चालू

STATEMENT 'A'—*Contd.*

(रुपये हजारात) (Rs. in Thousands)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
ग) मत्स्यव्यवसाय क्षेत्रातील पायाभूत सुविधा विकास निधी योजनेची कामे (कार्यक्रम) ५३, मोठी बांधकामे (४४०५३४९९)	...	...	...	...	...	...	...	200000	200000	...	446028	446028	g) Works under Fisheries & Aquaculture Infrastructure Development Fund Scheme (Scheme) (44053499) 53, Major Works
ह) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा केंद्रीय क्षेत्र योजना (केंद्र हिस्सा १००%) (कार्यक्रम) ५३, मोठी बांधकामे (४४०५३४५२)		...	...	...	...	...	...	...	...	...	1	1	h) PMMSY Central sector Schemes (Central Share 100%) (Scheme) (44053461) 53, Major Works
१०२-निमखाऱ्या पाण्यातील मत्स्यव्यवसाय ...	...	...	...	...	...	...							102-Esturinel Brackish water Fish culture
१९५-सहकारी संस्थांना सहाय्य ... (44050168/0177/0562/0571)	...	...	...	...	4	4	..						195-Assistance to Cooperatives (44050168/0177/0562/0571)
८००-इतर कार्यक्रम ...	...	...	...	...	...	...							800-Other Programme
१९०-(ब) सार्वजनिक क्षेत्रात व इतर... उपक्रमात गुंतवणूक (44053363/3372)	..	...	...	...	...	..	..	..	..	..	..	..	b) Investment in public sector and other undertakings (44053363/3372)
३१. सहा. अनुदाने (वेतनेतर)	..	..	...	774600	774600	..	..	761058	761058	..	174738	174738	31. Grant-in-aid (non-salary)
३५. भांडवली मत्तेच्या निर्मितीकरिता अनुदान		..	..	..	..	..	..	2	2	2	..	2	33. 35
(४४०५) स्थूल बेरीज ...	...	606729	606729	...	1727747	1727747	..	1807989	1807989	..	1760777	176077	Total—Gross
वजा वसुली ...	...	...	...	...	...	...							*Deduct—Recoveries*
(४४०५) निव्वळ बेरीज ...	....	606729	606729	...	1727747	1727747	..	1807989	1807989	..	1760777	176077	Total—Net

विवरणपत्र 'अ'--समाप्त

STATEMENT 'A'—*End.*

(रुपये हजारात) (Rs. in Thousands)

कार्यक्रम	प्रत्यक्ष रकमा, २०२२-२०२२३ Actuals Expenditure 2022-20223			अर्थसंकल्प २०२३-२०२४ Budget Provision 2023-2024			सुधारलेले अंदाज २०२३-२०२४ Revised Estimate 2023-2024			अर्थसंकल्प २०२४-२०२५ Budget Estimates 2024-2025			Programme
	अनिवार्य Committed	कार्यक्रम Programme	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रम Programme	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रम Programme	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रम Programme	एकूण Total	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
६४०५-मत्स्यव्यवसायासाठी कर्जे													*6405—Loan for Fisheries*
००१-संचालन व प्रशासन	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	001-Direction and Administration
१०१-भूजल मत्स्यव्यसाय	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	101-Inland Fisheries
१०३-सागरी मत्स्यव्यसाय	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	103-Marine Fisheries
१९५-मच्छीमार सहकारी संस्थांना कर्ज (64050081)	...	19500	19500	...	1	1	...	1	1	..	1	1	195-Loan to Fishremen's Cooperatives (64050081)
(64050072)	...	...	...	...	1	1	...	1	1	..	1	1	(64050072)
८००-इतर कार्यक्रम	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	800-Other Programme
(६४०५) स्थूल बेरीज	...	19500	19500	...	2	2	...	2	2	..	2	2	.. Total—Gross
वजा वसुली	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	*Deduct*—Recoveries
(६४०५) निव्वळ बेरीज	...	19500	19500	...	2	2	...	2	2	..	2	2	Total—Net
भारीत	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Charge
दत्तमत	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Voted
एकूण स्थूल	..	19500	19500	..	...	...	...	2	2	...	...	...	Total Gross
एकूण-वजा-वसुली	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	*Deduct* Recoveries
(६४०५) एकूण निव्वळ	..	19500	19500	..	2	2	...	2	2	...	2	2	Total—Net

(३) वैधानिक विकास मंडळनिहाय प्रत्यक्ष खर्चाचे माहिती दर्शविणारे विवरणपत्र (योजनेत्तर)

मागाणी क्र. डी-६. २४०५- मत्स्यव्यवसाय (योजनेत्तर) (अनिवार्य)

(रु. हजारात)(Rs. in Thousands)

अ. नं.	योजनेत्तर योजना	सांकेतांक	मंजूर निधी सन २०२१-२२	एकूण खर्च	विदर्भ	मराठ-वाडा	उर्वरीत महाराष्ट्र	अविभाज्य	मंजूर निधी सन २०२२-२३	एकूण खर्च	विदर्भ	मराठ-वाडा	उर्वरीत महाराष्ट्र	अविभाज्य	Non Plan
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
१	मुख्य कार्यालय व प्रादेशिक कार्यालये	24050021	178164	170229	0	0	0	170229	254976	247001	0	0	0	247001	Head Office & Regional Office
२	जिल्हा कार्यालये	24050039	333939	328291	0	0	0	328291	367954	361135	0	0	0	361135	District Offices
३	मत्स्यबीज केंद्रे	24050075	4028	3816	0	0	3816	..	3904	3743	0	0	3743	..	Fisheries Farms
४	अवरुध्द पाण्यात मत्स्यसंवर्धन	24050084	260	247	0	0	247	..	260	201	0	0	201	..	Fish Farming in Im-pounded Water
५	निमखाऱ्या पाण्यात मत्स्यसंवर्धन	24050191	..	0	0	0	0	..	..	0	0	0	0	0	Brackish Water Fish Culture
६	सागरी मासेमारी नियमन	24050226	115021	115020	0	0	115020	..	225602	212518	0	0	212518	0	Marine Fishing regulation
७	मासळी उतरविण्याची केंद्रे	24050262	90	66	0	0	66	0	44	14	0	0	14	0	Fish Landing Centres
८	हायस्पिड डिझेल तेलावरील विक्री प्रतिपूर्ती.	24051278	1100000	1099994	0	0	1099994	0	1610000	1609999	0	0	1609999	0	Reimbursement of Sales Tax on High Speed Diesel
९	नैसर्गिक आपत्ती मच्छिमारांच्या वारसांना अनुदान	24051287	200087	159256	0	0	159256	..	109310	108776	0	0	108776	0	Grant-in-aid to the heirs of the deceased Fisher man under Natural Calamities
१०	नैसर्गिक आपत्ती मच्छि. सानुग्रह अनुदान वाटप	24054867	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Grant-in-aid to affected Fishermen in Natural Calamities
११	मच्छिमारांना प्रशिक्षण	24050291	19	..	0	0	..	19	20	15	0	0	0	15	Fishermen's Training
१२	शाळा	24051204	36972	36224	0	0	36224	..	43552	39924	0	0	39924	0	School
१३	तारापोरवाला मत्स्यालय कार्यालये (भारीत)	24050398	5260	3026	0	0	0	3026	32117	31213	0	0	0	31213	Head Office & Regional Office (Charged)
१४	मुख्य कार्यालय व प्रादेशिक कार्यालये (भारीत)	24050012	113	..	0	0	..	..	53	6	0	0	0	6	Head Office & Regional Office (Charged)
	एकूण योजनेत्तर		**1973953**	**1916169**	**0**	**0**	**1414623**	**5015**	**2647792**	**2614545**	**0**	**0**	**1975175**	**639370**	**Total**

(४) कार्यक्रम

(एक) संचालन व प्रशासन

One. Direction and Administration

प्रास्ताविक :

प्रशासन

कृषी व पदुम विभागाच्या प्रशासनिक नियंत्रणाखाली मत्स्यव्यवसाय आयुक्त हे विभाग प्रमुख म्हणून काम करतात. त्यांच्याकडे आदिवासी विकास विभागाच्या नियंत्रणाखाली असलेल्या जनजाती क्षेत्र उपयोजने अंतर्गत मत्स्यव्यवसाय योजनांचेही काम आहे. राज्यस्तरावर आयुक्तांना सहआयुक्त मत्स्य (सागरी), सहआयुक्त मत्स्य (भूजल), सहआयुक्त मत्स्य (निमखारे पाणी) व उप आयुक्त मत्स्य (प्रशासन) कामात सहाय्य करतात. प्रादेशिक पातळीवर प्रादेशिक उपआयुक्त मत्स्यव्यवसाय आहेत. जिल्हा पातळीवर कार्याचा प्रारंभ व कार्यान्वय सहा. आयुक्त मत्स्यव्यवसाय यांचेकडून होते. तसेच प्रत्येक जिल्ह्यांसाठी सहाय्यक मत्स्यव्यवसाय आयुक्त (ता.) हे कार्यालय प्रमुख असून त्यांचे अधिनस्थ मत्स्यव्यवसाय विकास अधिकारी कार्यरत आहेत. या अधिकाऱ्यांच्या मदतीसाठी विभिन श्रेणीचे तांत्रिक व तांत्रिकेत्तर अराजपत्रित कर्मचारी आहेत. सहकारी संस्थाविषयक कामासाठी उपनिबंधक सहकारी संस्था, (मत्स्यव्यवसाय) सांख्यिकीय कामासाठी उपआयुक्त (सांख्यिकी) व सांख्यिकी अधिकारी, लेखाविषयक कामासाठी सहाय्यक संचालक (वित्त) कार्यकारी अभियंता (मत्स्य) हे मुख्यत्वे बंदराची कामे हाताळणीकरिता हे अधिकारीही त्यांच्या विभागाकडून प्रतिनियुक्तीवर घेतले आहेत.

(अ) **सांख्यिकी.**--मत्स्यव्यवसाय उद्योगाच्या विविध बाजूसंबंधीची आकडेवारी गोळा करणे व उद्योगाच्या माहितीसाठी सागरी मासळीच्या उत्पादनाचे विश्वसनीय अंदाज काढणे हा या कार्यक्रमाचा उद्देश आहे. या विभागात मासळीचे भाव, मासळी व मासळीच्या पदार्थांची निर्यात व पंचवार्षिक मत्स्यव्यवसाय गणने अंतर्गत मच्छीमार लोकसंख्या, नौका आणि जाळी यांची आकडेवारी गोळा करण्यात येते.

तक्ता एक

TABLE I

(वित्तीय आवश्यकता) :

(1) Financial requirement :

(रुपये हजारात) (Rs. in Thousands)

कार्यक्रम	प्रत्यक्ष रकमा, २०२२-२३ Actuals Expenditure 2022-23			अर्थसंकल्प २०२३-२४ Budget Provision 2023-24			सुधारलेले अंदाज २०२३-२४ Revised Estimate 2023-24			अर्थसंकल्प २०२४-२५ Budget Estimates 2024-25			Programme
	अनिवार्य Committed	कार्यक्रमांतर्गत Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रमांतर्गत Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रमांतर्गत Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रमांतर्गत Schemewise	एकूण Total	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
(अ) कार्यनिहाय वर्गीकरण													*(A)—Activitywise Classification*
(१) संचालन व प्रशासन ...	608136	...	608136	670521	...	670521	651230	..	651230	705611	..	705611	1 Direction & Administration
(२) मत्स्यव्यवसाय सांख्यिकी ...	...	...	...	...	...	...	...	..	..	...	...	...	Collection of Fisheries statistics
(३) हानीच्या रकमा निर्लेखन करणे ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Write off/losses
भारीत ...	6	..	6	150	...	150	105	..	105	150	..	150	.. Charge
एकूण-अ-स्थूल	608142	...	608142	670671	...	670671	651335	..	651335	705761	..	705761	.. Total—(A)—Gross
वजा वसुली ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	..	*Deduct—Recoveries*
एकूण-अ-निव्वळ ...	608142	...	608142	670671	...	670671	651335	..	651335	705761	..	705761	Total—A—Net

तक्ता एक--समाप्त TABLE I—*End.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
(ब) वित्तव्यवस्थेची साधने--													*(B) Sourses of Finance*
मागणी प्रधान शीर्ष क्रमांक													Major Head Demand No.
डी-६ २४०५ मत्स्य व्यवसाय ...	608142	...	608142	670671	...	670671	651335	..	651335	705761	..	705761	2405-Fisheries D-6
डी-९ ४४०५ मत्स्य व्यवसाया-... वरील भांडवली खर्च	...	606729	606729	...	1727747	1727747		1807989	1807989	..	1760777	1760777	4405-Capital outlay on Fishries D-9
डी-९ ६४०५ मत्स्य व्यवसाया-... साठी कर्जे	...	19500	19500	...	2	2		2	2	..	2	2	6405-Loans for Fishries D-9
भारित	...	...	...	...	...	...							Charged
एकूण (ब) स्थूल+भारित Total (B) Gross	608142	626229	1234371	670671	1727749	2398420	651335	1807991	2459326	705761	1760779	2466540	
वजा वसुली ...भारित	...	...	...	...	...	...	..	..	..	..	..	..	*Deduct—Recoveries*
एकूण (ब) निव्वळ ...	608142	626229	1234371	670671	1727749	2398420	651335	1807991	2459326	705761	1760779	2466540	Total (B) Net

तक्ता दोन (अ) TABLE II (A)

कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषवारा व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण :

खाली दिलेल्या तक्त्यामध्ये मत्स्योत्पादन व मासळीची सरासरी किंमत दर्शविण्यात आली आहे :--

Programme work-load summary and explanation of financial requirements :

The following table indicates the production and average prices of fish :—

बाब		२०२२-२३ 2022-23			Item
		मत्स्योत्पादन (मे. टन) Fish Production M. T.	मूल्यांकन (रु. लाखात) Value in lakh Rs.	सरासरी दर (रु. दर टनामागे) Average Price in Rs. per M. T.	
1		2	3	4	
(१) मच्छिमारी					1. Fishing—
(अ) सागरी	...	446256	795064.59	178163	(a) Marine
(ब) भूजलाशयीन	...	143544	180682.02	125872	(b) Inland
(२) सागरी मत्स्योत्पादनाचा विनियोग					2. Utilisation of Marine fish Production—
(अ) (१) ताजी मासळी	...	384188	751814.45	195689	(a) 1) In fresh form—
(ब) खारविलेली मासळी					(b) In salt cured form—
(१) खारविण्यासाठी उपयोगात आणलेली मासळी	...	3564	6974.33	195689	(i) Salted fish let out
(२) खारवून तयार केली मासळी		2673	6263.29	234318	(ii) Raw fish let in for Celting
(३) खारविण्यासाठी वापरात आलेले मीठ		1283	128.30	10000	(iii) Salt used
(क) सुकविलेली मासळी					(c) In sundried form—
(१) सुकविण्यासाठी उपयोगात आणलेली मासळी	...	58504	114485.77	195689	(i) Raw fish let in for sundrying
(२) सुकी मासळी	...	10456	13694.62	130972	(ii) Sundried fish let out

सागरी मत्स्यव्यवसाय विषयक सांख्यिकी माहिती गोळा करण्याविषयी माहिती :--

वर्ष		क्षेत्राची संख्या	केंद्राची संख्या	सर्वेक्षणाचे एकूण दिवस	Year
२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	...	25	173	1707	2022-2023 (Actual)
२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	...	25	173	2736	2023-2024 (Anticipated)
२०२४-२०२५ (अंदाजित)	...	25	173	2736	2024-2025 (Estimated)

महाराष्ट्र राज्यातील मत्स्योत्पादनाची माहिती :--

वर्ष	मत्स्योत्पादन (मे. टनात)			Year
	(सागरी)	(भूजलाशयीन)	एकूण	
२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	446256	143544	589800	2022-2023 (Actual)
२०२३-२०२४ (अपेक्षित)	...	...	...	2023-2024 (Anticipated)
२०२४-२०२५ (अंदाजित)	...	...	...	2024-2025 (Estimated)

मच्छिमारांची आर्थिक पाहणी : या कार्यक्रमांतर्गत माहिती गोळा करणे व गोळा केलेल्या माहितीच्या संस्करणाची कार्यवाही मोठ्या प्रमाणावरील रिक्त व व्यपगत झालेल्या पदांमुळे प्रलंबित आहे.

पंचवार्षिक सागरी मत्स्यगणनेसंबंधी सांख्यिकी माहिती :

अ.क्र.	वर्ष	एकूण कुटुंबाची संख्या	मच्छिमारांची लोकसंख्या			
			पुरुष	स्त्रिया	मुले	एकूण
१	२	३	४	५	६	७
१	२००५	६५३१३	१११६६५	१०९३३१	९८४०१	३१९३९७
२	२०१०	८१४९२	१३४४०३	१३२०१३	११९८४३	३८६२५९
३	२०१६	८७७१७	१३०८३०	१३०५४७	१०३५२२	३६४८९९

** २००५, २०१० आणि २०१६ मत्स्यव्यवसाय गणना (CMFRI COCHIN) च्या संदर्भानुसार

मत्स्यव्यवसायात गुंतलेल्या मच्छिमारांची संख्या

अ.क्र.	वर्ष	पूर्ण वेळ	अर्धवेळ	मत्स्य विक्री	जाळी दुरुस्ती	प्रक्रिया करणे	इतर	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	२००५	५४९०१	१२४८४	४३८२२	९०८६	१०६४८	३३६३८	१६४५७९
२	२०१०	६३३३३	१३०१२	४५९७१	१४४७७	१६०४७	४०४३८	१९३२७८
३	२०१६	६०९२४	१६००४	५६५५३	५०३१	९७६५	३५५४५	१८३८२२

** २००५, २०१० आणि २०१६ मत्स्यव्यवसाय गणना (CMFRI COCHIN) च्या संदर्भानुसार

बोटींची संख्या

अ. क्र.	वर्ष	बि. यांत्रिक	यांत्रिक	एकूण
१	२	३	४	५
१	२०१०	१४५७९	२७८३	१७३६२
२	२०१६	१२६५५	२८६५	१५५२०

** २०१० आणि २०१६ मत्स्यव्यवसाय गणना (CMFRI COCHIN) च्या संदर्भानुसार

(दोन) भूजल मत्स्यव्यवसाय (सन २०२४-२५)

राज्यातील भूजलाशयातील मत्स्यव्यवसायाचा विकास करण्याच्यादृष्टीने खालील योजना राबविल्या जात आहेत :--

१. भूजलाशयीन मत्स्यबीज संचयन.--

राज्यातील भूजलाशयीन क्षेत्रांतर्गत नद्या व जलाशये यांचा समावेश होतो. राज्यातील मत्स्यसंवर्धनास योग्य असलेल्या **४२१०२३.०४ हेक्टर** जलक्षेत्रात योग्य प्रमाणात मत्स्यबीज साठवणूक करण्यास प्रतिवर्षी अंदाजे **९२१६.८० लक्ष मत्स्यबोटुकली** आवश्यकता आहे. संवर्धन योग्य अशा जलद वाढीच्या कार्प माशांची पिल्ले पश्चिम बंगालमधून आयात केली जात होती. परंतु १९९१-९२ पासून आयात मत्स्यबीजाचा पुरवठा बंद करून स्थानिकरित्या प्रमुख कार्प माशांचे उत्पादन करण्यात येते. मत्स्यबीजाची राज्यातील ही पूर्ण गरज भागविण्याकरिता राज्यातील ६७ मत्स्यबीज/कोळंबी बीज उत्पादन व संवर्धन केंद्रे असून त्यापैकी ३२ मत्स्यबीज केंद्र व ०२ कोळंबी बीज उत्पादन केंद्रावर वर्तुळाकार हॅचरी आहेत. २०२२-२३ यावर्षी **२६१०४.२३ लक्ष व २७२६.३७ लक्ष मत्स्यबोटुकली** स्थानिकरित्या निर्मिती करून मच्छिमारांना किफायतशीर दराने पुरवठा करण्यात आला.

२. मत्स्यबीज उत्पादन.--

मत्स्यबीज केंद्राच्या उभारणीस सर्व आवश्यक बाबींनी परिपूर्ण असलेल्या जागा निवडून अशा ठिकाणी मत्स्यबीज केंद्रे बांधण्यात येत आहेत. आतापर्यंत **६७** मत्स्यबीज/कोळंबी बीज उत्पादन व संवर्धन केंद्रे असून त्यापैकी **५५** बिगर जनजाती क्षेत्रात असून उर्वरित **१२** जनजाती क्षेत्रात आहेत. सदर केंद्रावर प्रमुख कार्प व सायप्रिनस मत्स्यबिजांचे उत्पादन करण्यात येते. **मुळानगर, बोर व चारगाव** हे तीन मत्स्यबीज उत्पादन केंद्र महाराष्ट्र मत्स्योद्योग विकास महामंडळ, मुंबई यांचेकडे हस्तांतरित केले आहे. तसेच **(१) करंजवण जि. नाशिक, (२) मुक्ती जि. धुळे, (३) (३) जायकवाडी जि. औरंगाबाद, (४) मांजरा, जि. बीड, (५) इसापूर जि. यवतमाळ, (६) केळझर जि. वर्धा (७) इटियाडोह जि. गोंदिया (८) मासोळी, जि. परभणी, (९) घरणी, जि. लातूर, (१०) वीर, जि. पुणे, (११) गल्हाटी, जि. जालना, (१२) गंगापूर, जि. नाशिक, (१३) मांडवा, जि. अमरावती, (१४) आरे, जि. मुंबई उपनगर, (१५) मुरखला, जि. गडचिरोली, (१६) नागठाणा, जि. भंडारा,** मस्त्यबीज उत्पादक केंद्रे खाजगीकरणाद्वारे ठेक्याने देण्यात आले आहे.

३. गोड्या पाण्यातील कोळंबी बीज उत्पादन प्रकल्प--

गोड्या पाण्यातील कोळंबी उत्पादन हे भूजलाशयीन क्षेत्रात नव्याने विकसित होणारे क्षेत्र आहे. त्यासाठी हॅचरी उत्पादित कोळंबी बीजाची मोठ्या प्रमाणात आवश्यकता आहे. सध्या कोळंबी बीजाची मागणी काही भागातील नैसर्गिकरित्या उपलब्ध होणाऱ्या बीजाद्वारे भागवली जाते.

४. तलाव ठेका--

पाटबंधारे विभागाने बांधलेले पाटबंधारे तलाव मत्स्यव्यवसाय विकासासाठी मत्स्यव्यवसाय विभागाकडे देण्याचे धोरण १९६६ पासून अंमलात होते दरम्यानच्या कालावधीत विविध विभागीय पाटबंधारे महामंडळाची निर्मिती ठप्प झाल्यामुळे पाटबंधारे महामंडळाच्या नियमानुसार हे सर्व तलाव त्या महामंडळाकडे वर्ग झाले होते.

आता शासनाने या सर्व तलावांचे मासेमारी हक्क मत्स्यव्यवसाय विभागास पूर्ववत देण्याबाबत क्र.मत्स्यवि १२९६/१४१८३/सीआर-१३२/पदुम-१३, दिनांक ६-४-२००० तसेच शासन निर्णय पाटबंधारे विभाग संकीर्ण २००३/१३(४००/०३) अ.सं.नि. दि. २०-१-२००४ अन्वये निर्णय घेतलेला आहे. तसेच शासनाच्या १५ ऑक्टोबर २००१ च्या सुधारित धोरणानुसार तलाव ठेका रक्कम निर्धारित केली असून त्यात पुन्हा ४-१-२००२ च्या निर्णयाद्वारे ठेका रक्कम दर आकारणीत सुधारणा केलेली होती तदनंतर शासन निर्णयात वेळोवेळी सुधारण करण्यात येवून दि. ३-७-२०१९ चे सुधारीत धोरण जाहीर करुन त्यानुसार तलाव ठेक्याने देण्याची कार्यवाही सुरु आहे.

५. प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना--

सन २०२०-२१ पासुन केंद्र शासनामार्फत प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना राबविण्यात येत असुन त्यामध्ये केंद्रीय क्षेत्र योजना १२ व केंद्र पुरस्कृत योजना मध्ये १) लाभार्थी हिस्सा असलेल्या ६० योजना २) लाभार्थी हिस्सा नसलेल्या १५ योजना असे मिळून एकून ८७ योजना राबविण्या येत आहेत.

भूजल मत्स्यव्यवसाय
Inland Fisheries

(२) वित्तीय आवश्यकता :
(II) Financial Requirement :

तक्ता-एक
TABLE-I

(रुपये हजारात)
(Rs. in Thousands)

तपशील	प्रत्यक्ष खर्च २०२२-२३ Actuals, 2022-23			अर्थसंकल्प २०२२३-२४ Budget Estimates 2023-24			सुधारलेले अंदाज २०२३-२४ Revised Estimate 2023-24			अर्थसंकल्प २०२४-२५ Budget Estimates 2024-25			Details
	अनिवार्य Commited	कार्यक्रमांतर्गत Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Commited	कार्यक्रमांतर्गत Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Commited	कार्यक्रमांतर्गत Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Commited	कार्यक्रमांतर्गत Schemewise	एकूण Total	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
अ-कार्यनिहाय वर्गीकरण													*A—Activitywise Classification—*
भूजल मत्स्यव्यवसाय--													**Inland Fisheries**
१. मत्स्यबीज उत्पादन केंद्रे ... (24050075)	3743	...	3743	5132	..	5132	3918	..	3918	5199	..	5199	1. Fish Seeds Farms
२. अवरुध्द पाण्यातील मत्स्यसंवर्धन... (24050084)	201	...	201	309	..	309	261	..	261	315	..	315	2. Fish farming in impounded waters
३. (०४) प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा योजना (केंद्र पुरस्कृत योजना) (०४)(०४) प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा योजना लाभार्थीभिमूख योजना (सर्वसाधारण पुरुष) (केंद्र हिस्सा २४%) (कार्यक्रम) (२४०५७५०७)	...	..	..	...	..	..	...	..	..	...	..	..	3. (04) Pradhanmantri Matsya Sampada Yojana (Centrally sonsored Scheme) Pradhanmantri Schemes Matsya Sampada Beneficiary oriented (General Male) Central Share 24%) (Scheme)
३१-सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)	...	...	...		139565	139565	..	138416	138416	..	142549	142549	31- Grant-in-aid (Non-Salary)
३३-अर्थसहाय्य	...	10000	10000	...	1	1	..	1	1	..	1	1	33- Subsidies
४. (०४) प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा योजना (केंद्र पुरस्कृत योजना) (०४)(०५) प्रधानमंत्री मत्स्य संपदा लाभार्थी-भिमूख योजना (सर्वसाधारण पुरुष) (राज्य हिस्सा १६%) (कार्यक्रम) (२४०५७५१६)													4. (04) Pradhan Mantri Matsya Sampada Yojana (Centrally sonsored Scheme) (04)(05) PMMS Beneficiary Oriented Schemes (General Male) (State Share 16%) (Scheme) (24057516)
३१-सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)		...	...	...	93043	93043	...	1	1	...	1	1	31- Grant-in-aid (Non-Salary)
३३-अर्थसहाय्य	...	6700	6700	...	1	1	...	92275	92275	...	95033	95033	33- Subsidies

भूजल मत्स्यव्यवसाय तक्ता-एक--चालू
Inland Fisheries TABLE-1—*Contd.*

(रुपये लाखात) (Rs. in lakhs)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
५. (०४) प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा योजना (केंद्र पुरस्कृत योजना) (०४)(०६) प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा लाभार्थीभिमुख योजना (सर्वसाधारण महिला) (केंद्र हिस्सा ३६%) (कार्यक्रम) (२४०५७५२५)													5. (04) PMMSY (Centrlly Sponsored Scheme) (04)(05) PMMS Beneficiary Oriented Schemes (General Female) (Central Share 36%) (Scheme) (24057525)
३१-सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)	...	...	...	...	801017	801017	...	1	1	...	1	1	31- Grant-in-aid (Non-Salary)
३३-अर्थसहाय्य	...	34600	34600	...	1	1	...	801017	801017	...	901016	901016	33- Subsidies
६. (०४) प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा योजना (केंद्र पुरस्कृत योजना) (०४)(०७) प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा लाभार्थीभिमुख योजना (सर्वसाधारण महिला) (राज्य हिस्सा २४%) (कार्यक्रम) (२४०५७५३४)													6. (04) PMMSY (Centrlly Sponsored Scheme) (04)(07) PMMS Sampada Beneficiary Oriented Schemes (General Female) (State Share 24%) (Scheme) (24057575)
३१-सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)...	...	...	...	534011	534011	...		534011	534011	...	600677	600677	31-. Grant-in-aid (Non-Salary)
३३-अर्थसहाय्य	...	23100	23100	...	1	1	...	1	1	...	1	1	33- Subsidies
७. (०४) प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा योजना (केंद्र पुरस्कृत योजना) (०४)(०१) प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा केंद्रीय क्षेत्र योजना (केंद्र हिस्सा १००%) (कार्यक्रम) (२४०५७४७२)													7. (04) PMMSY (Centrlly Sponsored Scheme) (04)(01) PMMS Central Sector Schemes (Central Share 100%) (Scheme) (24057472)
३१-सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)	...	...	...	...	86321	86321		86321	86321		1	1	31- Grant-in-aid (Non-Salary
३३-अर्थसहाय्य	...	..	..	...	1	1	...	1	1	...	..	..	33- Subsidies)

भूजल मत्स्यव्यवसाय तक्ता-एक--चालू
Inland Fisheries TABLE-1—*Contd.*

(रुपये लाखात) (Rs. in lakhs)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
८. प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा योजना केंद्रीय क्षेत्र योजना (सर्वसाधारण पुरुष) (केंद्र हिस्सा ४०%) (कार्यक्रम) (२४०५७४८१)													7. (04) PMMSY Central Sector Schemes (Central Share 100%) (Scheme) (24057481)
३१-सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1	1	31- Grant-in-aid (Non-Salary)
९. प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा योजना केंद्रीय क्षेत्र योजना (सर्वसाधारण महिला) (केंद्र हिस्सा ६०%) (कार्यक्रम) (२४०५७४९२)													7. (04) PMMSY Central Sector Schemes (Central Share 100%) (Scheme) (24057492)
३१-सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1	1	31- Grant-in-aid (Non-Salary)
१०. प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा लाभार्थी हिस्सा नसलेल्या योजना (केंद्र हिस्सा ६०%) (कार्यक्रम) (२४०५७५४३)													7. (04) PMMSY Central Sector Schemes (Central Share 100%) (Scheme) (24057543)
३१-सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1	1	31- Grant-in-aid (Non-Salary)
१०. प्रधान मंत्री मत्स्यसंपदा लाभार्थी हिस्सा नसलेल्या योजना (राज्य हिस्सा ४०%) (कार्यक्रम) (२४०५७५५२)													7. (04) PMMSY Central Sector Schemes (Central Share 100%) (Scheme) (24057552)
३१-सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1	1	31- Grant-in-aid (Non-Salary)
(ब) **वित्तव्यवस्थेची साधने--**													*(B) Sourses of Finance*
मागणी क्रमांक प्रधान शीर्ष													Demand No. Major Head
डी-६ २४०५-मत्स्य व्यवसाय	3944	74400	78344	5441	1653962	1659403							D-6 2405-Fisheries
डी-९ ४४०५-मत्स्य व्यवसाया-वरील भांडवली खर्च		..	..	...	...	..	...	...	...	...	...	...	D-9 4405-Capital Outlay on Fishries
डी-९ ६४०५-मत्स्य व्यवसायासाठी कर्जे	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	D-9 6405-Loans for Fishries
एकूण ब-स्थूल ...	3944	74400	78344	5441	1653962	1659403	...	1656224	1656224	...	1744798	1744798	Total—B—Gross

(तीन) विशेष घटक योजना
Special Component Plan

(रुपये हजारात) (Rs. in Thousands)

तपशील 1	प्रत्यक्ष रकमा २०२२-२३ Actuals Expenditure 2022-23 2	अर्थसंकल्प २०२३-२४ Budget Provision 2023-24 3	सुधारलेले अंदाज २०२३-२४ Revised Estimate 2023-24 4	अर्थसंकल्प २०२४-२५ Budget Estimages 2024-25 5	Description 6
७८९, अनुसुचित जातींसाठी विशेष घटक योजना	.. ..	..	..		789, Special Component Plan for Scheduled Castes
(०१) अनुसूचित जाती घटक कार्यक्रमांर्तत योजना					(०१) Schemes under-Schedule Caste Component scheme
(०१)(४६) प्रधानमंत्री मत्ससंपदा योजनाअंतर्गत केंद्र पुरस्कृत लाभार्थीभिमुख योजना (केंद्र हिस्सा ३६%) (कार्यक्रम) (२४०५ ७७९५)					(०१) (४६) Central Sponsored beneficlary oriented Scheme under Pradhanmantri Matsyasampada Yojana (Central Shate ३६ %) (Scheme) (2405 7795)
३१, सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	..	1	1	282749	31, Grants-in-aid (Non-Salary)
३३, अर्थसहाय्य	11225	149999	403793	1	33, Subsidies
एकूण- (०१) (४६)	11225	150000	403794	282750	Total (01) (46)
(०१) (४७) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजनेअंतर्गत केंद्र पुरस्कृत लाभार्थीभिमुख योजना (राज्य हिस्सा) २४%) (कार्यक्रम) (२४०५ ७८०१)	..	..	..	..	(01) (47) Central Sponsored beneficiary. oriented Schemes under Pradhanmantri Matsyasampada Yojana (State Share 24%) (2405 7801)
३१, सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	..	1	1	188499	31, Grants-in-aid (Non-Salary)
३३, अर्थसहाय्य	7483	99999	269162	1	33, Subsidies
एकूण- (०१) (४७)	7483	100000	269163	188500	Total (01) (47)
दत्तमत एकूण- (०१)	18708	250000	672957	471250	Total (01)

तक्ता एक TABLE I

तलावाचे जलक्षेत्र व इष्टतम संचयन क्षमता
Water spread area of tanks and optinum stocking capacity

अ. क्र.	वर्गवारी	जलक्षेत्र (हेक्टर) Water spread area Ha.	अपेक्षित इष्टतम बोटूकली साठवणूक (लाख) Optimum stocking capacity (Ha.)	अपेक्षित मत्स्योत्पादन (कि. ग्रॅ.) (मे.टन)	Classification
१)	० ते २० हे.	6633.94	331.8895	9935.895	0 to 20 Ha.
२)	२०.१ ते ६० हे.	47664.3	1770.6948	53132.844	20.1 to 60 Ha.
३)	६०.१ ते २०० हे.	48371.6	1029.3405	30877.215	60.1 to 200 Ha.
४)	२००.०१ ते ५०० हे.	36056.62	448.5031	13348.173	200.01 to 500 Ha.
५)	५००.०१ ते १००० हे.	32614.01	264.1631	7352.6715	500.01 to 1000 Ha.
६)	१०००.०१ ते २००० हे.	27052	177.06	4707.09	1000.01 to 2000 Ha.
७)	२००० हेक्टर वरील	84467	470.535	9437.025	Above 2000 Ha.
	एकूण ..	..	..	..	

तक्ता तीन TABLE III

हा तक्ता स्थानिकरीत्या उत्पादित केलेले तलावात आणि जलाशयात साठविलेले मत्स्यबीज, एकूण मत्स्योत्पादन व त्याची किंमत दर्शविते.

The following table indicates carp fry stocked in tanks and reservoirs and fish production and its value.

मत्स्यबीज संचयनाचा व मत्स्योत्पादनांचा तपशील (आदिवासी)
Details of stocking and Fish Production (Tribal)

वर्ष	मत्स्यबीज संचयन लाखात (Fry stocking in lakhs)	मत्स्योत्पादन (टनात) Fish Production (tons)	माशाची किंमत (रुपये लाखात) Value of fish (Rs. in Lakh)	Year
1	2	3	4	
२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	829.54	10512.50	8188.27	2022-23 (Actuals)
२०२३-२४ (अंदाजित)	950.85	11430.50	8821.92	2023-24 (Estimated)
२०२४-२५ (अपेक्षित)	1079.47	12621.50	9886.12	2024-25 (Anticipated)

टीप : माशांची किंमत सरासरी रु. ५०/- प्रती किलो दर आकारून काढण्यात आली आहे.

मत्स्यबीज संचयनाचा व मत्स्योत्पादनांचा तपशील (बिगर आदिवासी)

Details of stocking and Fish Production (Non Tribal)

वर्ष	मत्स्यबीज संचयन लाखात (Fry stocking in lakhs)	मत्स्योत्पादन (टनात) Fish Production (tons)	माशाची किंमत (रुपये लाखात) Value of fish (Rs. in Lakh)	Year
1	2	3	4	
२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	4385.65	110558.74	186726.36	2022-23 (Actuals)
२०२३-२४ (अंदाजित)	4319.93	111102.28	108876.27	2023-24 (Estimated)
२०२४-२५ (अपेक्षित)	5411.29	133036.70	215128.97	2024-25 (Anticipated)

टीप : माशांची किंमत सरासरी रु. ५०/- प्रती किलो दर आकारून काढण्यात आली आहे.

तक्ता (अ)-Table (A) (कार्यक्रम अंदाजपत्रक २०२४-२५) खालील तक्त्यात कार्यरत असलेल्या मत्स्यबीज उत्पादन/संवर्धन केंद्राची माहिती दर्शविली आहे. (बिगर आदिवासी)

The following table indicates the particulars of the fish seed production/rearing farms in operation.(Non Tribal)

मत्स्यबीज उत्पादन केंद्र (Fish seed production farms)

अ. क्र Sr. No.	विभाग Region	जिल्हा District	मत्स्यबीज उत्पादन केंद्राचे नाव	एकूण जलक्षेत्र (हेक्टर) Total water spread area (Ha.)	केंद्राची उत्पादन क्षमता (लाखात)	मत्स्यबीज उत्पादन (लाखात) Fry Production (in lakhs) २०२२-२३ (प्रत्यक्ष) 2022-23 Direct	२०२३-२४ (अपेक्षित) 2023-24 Expected	२०२४-२५ (अंदाजित) 2024-2025 Estimated	Name of the fish farm	District
1	2	3	4	5	6	7	8	9		10
१.	**मुंबई विभाग**	मुंबई उपनगर	आरे	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	Aarey	**Mumbai**
		रायगड	खोपोली	1.50	350.00	43.50	23.40	50.00	Khopoli	**Raigad**
			एकूण	**1.50**	**350.00**	**43.50**	**23.40**	**55.00**	**Total**	
२.	**पुणे विभाग**	पुणे	हडपसर	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	Hadapsar	**Pune**
		सातारा	धोम	4.86	300.00	0.72	0.415	2.00	Dhom	**Satara**
		सोलापूर	उजनी	20.60	500.00	366.00	316.25	500.00	Ujani	**Solapur**
			एकूण	**25.46**	**800.00**	**366.72**	**316.72**	**502.00**	**Total**	
३.	**नाशिक विभाग**	नाशिक	करंजवण	2.36	500.00	0.00	0.00	0.00	Karanjvan	**Nashik**
		धुळे	मुक्ती	1.00	10.00	0.00	2.00	3.00	Mukti	**Dhule**
		नंदुरबार	नक्त	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	NA	**Nandurbar**
		जळगांव	नक्त	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	NA	**Jalgaon**
		अहमदनगर	मूळानगर	1.71	250.00	0.00	0.00	250.00	Mulanagar	**Ahmednagar**
			एकूण	**5.07**	**760.00**	**0.00**	**2.00**	**253.00**	**Total**	
४.	**अमरावती विभाग**	अमरावती	मोर्शी	12.00	700.00	0.00	0.00	500.00	Morshi	**Amravati**
		बुलढाणा	कोराडी	3.6	500.00	769.0	655.0	830.0	Koradi	**Buldhana**
		अकोला	काटेपूर्णा	3.4	500.00	753.0	322.0	550.0	Katepurna	**Akola**
		यवतमाळ	इसापूर	12.00	600.00	15.1	90.0	90.0	Esapur	**Yavatmal**
		यवतमाळ	अरुणावती	4.7	600.00	18.5	21.0	30.0	Arunavati	**Yavatmal**
		यवतमाळ	बेंबळा	4.6	600.00	0.00	0.00	0.00	Bembala	**Yavatmal**
			एकूण	**40.30**	**3500.00**	**1555.60**	**1088.00**	**2000.00**	**Total**	

तक्ता तीन (समाप्त) TABLE III

तक्ता (अ)-Table (A) (कार्यक्रम अंदाजपत्रक २०२४-२५) खालील तक्त्यात कार्यरत असलेल्या मत्स्यबीज उत्पादन/संवर्धन केंद्राची माहिती दर्शविली आहे. (बिगर आदिवासी)

The following table indicates the particulars of the fish seed production/rearing farms in operation.(Non Tribal)

मत्स्यबीज उत्पादन केंद्र (Fish seed production farms)

अ. क्र Sr. No.	विभाग Region	जिल्हा District	मत्स्यबीज उत्पादन केंद्राचे नाव	एकूण जलक्षेत्र (हेक्टर) Total water spread area (Ha.)	केंद्राची उत्पादन क्षमता (लाखात)	मत्स्यबीज उत्पादन (लाखात) Fry Production (in lakhs) २०२२-२३ (प्रत्यक्ष) 2022-23 Direct	२०२३-२४ (अपेक्षित) 2023-24 Expected	२०२४-२५ (अंदाजित) 2024-2025 Estimated		District
1	2	3	4	5	6	7	8	9		10
५.	**औरंगाबाद विभाग**	औरंगाबाद	जायकवाडी	22.49	500.00	0.00	600.00	700.00	Jaykwadi	**Aurangabad**
		जालना	गल्हाटी	2.7	300.00	0.00	0.00	200	Galhati	**Jalna**
		परभणी	मासोळी	3.21	500.00	0.00	0.00	0.00	Masoli	**Parbhani**
		बीड	मांजरा	3.52	180.00	2.4	0	2.5	Manjra	**Beed**
			एकूण	**31.92**	**1480**	**2.4**	**600**	**902.5**	**Total**	
६.	**लातूर विभाग**	लातूर	घरणी	5.94	500.00	36.62	80.00	150.00	Gharani	**Latur**
		धाराशिव	चांदणी	1.07	300.00	6.78	10.58	15.00	Chandni	**Dharashiv**
		नांदेड	करडखेड	2.20	500.00	405.00	554.00	500.00	Karadkhed	**Nanded**
		हिंगोली	सिध्देश्वर	2.99	300.00	2.00	3.00	4.00	Siddheshwar	**Hingoli**
		हिंगोली	भाटेगांव	1.18	300.00	5.55	4.00	5.00	Bhategaon	**Hingoli**
			एकूण	**13.38**	**1900.00**	**452.95**	**651.58**	**674.00**	**Total**	
७.	**नागपूर विभाग**	नागपूर	पेंच	11.90	600.00	23.18	6.63	0.00	Pench	**Nahpur**
		वर्धा	केळझर	2.88	500.00	1.20	1.50	150.00	Kelzar	**Vardha**
		वर्धा	बोर	1.44	200.00	0.00	0.00	0.00	Bor	**Vardha**
		भंडारा	शिवणीबांध	2.40	105.00	182.00	190.00	195.00	Shivanibandh	**Bhandara**
		गोंदिया	इटियाडोह	5.81	1000.00	7.06	241.78	300.00	Itiyadoh	**Gondia**
		चंद्रपूर	चारगाव	4.16	90.00	152.40	155.00	200.00	Chargaon	**Chandrapur**
		गडचिरोली		0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	Asolamenda	**Gadchiroli**
			एकूण	**28.59**	**2495.00**	**365.838**	**594.91**	**845.00**	**Total**	

तक्ता (ब)-Table (B) (कार्यक्रम अंदाजपत्रक २०२४-२५) खालील तक्त्यात कार्यरत असलेल्या मत्स्यबीज उत्पादन/संवर्धन केंद्राची माहिती दर्शविली आहे. (आदिवासी)

The following table indicates the particulars of the fish seed production/rearing farms in operation.(Tribal)

मत्स्यबीज उत्पादन केंद्र (Fish seed production farms)

अ. क्र Sr. No.	विभाग Region	जिल्हा District	मत्स्यबीज उत्पादन केंद्राचे नाव	एकूण जलक्षेत्र (हेक्टर) Total water spread area (Ha.)	केंद्राची उत्पादन क्षमता (लाखात)	मत्स्यबीज उत्पादन (लाखात) Fry Production (in lakhs) २०२२-२३ (प्रत्यक्ष) 2022-23 Direct	२०२३-२४ (अपेक्षित) 2023-24 Expected	२०२४-२५ (अंदाजित) 2024-2025 Estimated		District
1	2	3	4	5	6	7	8	9		10
१.	**मुंबई विभाग**	मुंबई उपनगर	आरे	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	Aarey	**Mumbai**
		रायगड	खोपोली	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	Khopoli	**Raigad**
		पालघर	दापचरी	2.47	100.00	5.96	0.00	23.65	Dapchari	**palghar**
			बाडापोखरण	5.30	900.00	0.00	0.00	0.00	Bodapokharan	
			आसनगांव	50.00	30.00	0.00	0.00	0.00	Aasangaon	
२.	**नाशिक विभाग**	नाशिक	करंजवण	2.36	500.00	0.00	0.00	0.00	Karanjvan	**Nashik**
३.	**लातूर विभाग**	नांदेड	लोणी	1.95	15.00	0.00	6.28	10.00	Loni	**Nanded**
४.	**नागपूर विभाग**	नागपूर	पेंच	11.9	600.00	23.18	6.63	400.00	Pench	**Nahpur**
		वर्धा	निरंक	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00		**Vardha**
		भंडारा	निरंक	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00		**Bhandara**
		गोंदिया	इंटियाडोह	5.81	1000.00	7.058	241.78	300.00	Itiadoh	**Gondia**
		चंद्रपूर	अमलनाला	2.96	90.00	151.5	75.00	160.00	Amalnala	**Chandrapur**
		गडचिरोली		0.00	0.00	0.00	0.00	0.00		**Gadchiroli**
			एकूण	**82.75**	**3235**	**187.698**	**329.69**	**793.65**	**Total**	

तक्ता (ब)- **(समाप्त)** Table (B)-End (कार्यक्रम अंदाजपत्रक २०२४-२५) खालील तक्त्यात कार्यरत असलेल्या मत्स्यबीज उत्पादन/संवर्धन केंद्राची माहिती दर्शविली आहे. (आदिवासी)

The following table indicates the particulars of the fish seed production/rearing farms in operation.(Tribal)

मत्स्यबीज उत्पादन केंद्र (Fish Seed Rearing Units)

अ. क्र Sr. No.	विभाग Region	जिल्हा District	मत्स्यबीज उत्पादन केंद्राचे नाव	एकूण जलक्षेत्र (हेक्टर) Total water spread area (Ha.)	केंद्राची उत्पादन क्षमता (लाखात)	मत्स्यबीज उत्पादन (लाखात) Fry Production (in lakhs) २०२२-२३ (प्रत्यक्ष) 2022-23 Direct	२०२३-२४ (अपेक्षित) 2023-24 Expected	२०२४-२५ (अंदाजित) 2024-2025 Estimated		District
1	2	3	4	5	6	7	8	9		10
५.	**नाशिक विभाग**	नाशिक	गंगापूर	0.72	10.00	12.03	0.00	0.00	Gangapur	**Nashik**
		नाशिक	चणकापूर	0.80	10.00	10.49	3.015	5.00	Chankapur	**Nashik**
६.	**अमरावती विभाग**	अमरावती	बसलापूर	1.80	15.0	0.00	7.00	8.00	Basalapur	**Amravati**
		यवतमाळ	सायखेडा	2.04	60.0	6.21	0.00	60.00	Saikheda	**Yavatmal**
		यवतमाळ	पूस	1.39	30.0	9.32	15.00	30.00	Pus	**Yavatmal**
		अमरावती	मांडवा	2.00	15.0	9.85	15.00	16.00	Mandava	**Amravati**
७.	**लातूर विभाग**	नांदेड	मनार	1.58	20.00	1.03	0.87	5.00	Manar	**Nanded**
			लोणी	3.38	35.00	1.03	7.87	13.00	Loni	**Nanded**
8.	**नागपूर विभाग**	नागपूर	वेणा	1.32	18.00	0.53	0.66	1.00	Vena	**Nahpur**
			खिंडशी	1.12	18.40	2.82	1.10	1.00	Khindshi	
		वर्धा	निरंक	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00		**Vardha**
		भंडारा	निरंक	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00		**Bhandara**
		गोंदिया		0.00	0.00	0.00	0.00	0.00		**Gondia**
		चंद्रपूर	आसोलामेंढा	1.39	42.00	21.07	19.00	22.00	Asolamendha	**Chandrapur**
		गडचिरोली		00.00	0.00	0.00	0.00			**Gadchiroli**
			एकूण	**3.83**	**78.40**	**24.42**	**20.76**	**24.00**	**Total**	

तक्ता चार

TABLE IV

मत्स्यसंवर्धक विकास यंत्रणा

अ.क्र.	विभाग	वर्ष	विकासासाठी निवडलेले जलक्षेत्र (हेक्टर)			जलाशयात पिंजरा पध्दतीने मत्स्यसंवर्धन
			तळी बांधकाम जलक्षेत्र (हेक्टर)	तळी नुतनीकरण जलक्षेत्र (हेक्टर)	निविष्ठी अनुदान जलक्षेत्र (हेक्टर)	पिंजरा उभारणी ६x४x४ मी. आकाराचे
१	२	३	४	५	६	७
१.	प्रादेशिक उपआयुक्त,	२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष)	४०	...	०.३०	२४
	मत्स्यव्यवसाय, मुंबई	२०२१-२०२२ (अंदाजित)	७.५४	...	६.९९	१९२
		२०२२-२०२३ (अपेक्षित)	...	...	....	४८
२.	प्रादेशिक उपआयुक्त,	२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष)	...	...	....	१४१५
	मत्स्यव्यवसाय, नाशिक	२०२१-२०२२ (अंदाजित)	६.००	....	६.००	४६२१
		२०२२-२०२३ (अपेक्षित)	०.४८	...	०.४८	२३७६
३.	प्रादेशिक उपआयुक्त,	२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष)	१.३७	...	०.९०	२५७
	मत्स्यव्यवसाय, पुणे	२०२१-२०२२ (अंदाजित)	५.८३	...	८.३०	३४७
		२०२२-२०२३ (अपेक्षित)	१३.५५	...	११.६५	१२००
४.	प्रादेशिक उपआयुक्त,	२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष)	२.९१	...	०.८०	२५२
	मत्स्यव्यवसाय, अमरावती	२०२१-२०२२ (अंदाजित)	३०.३८	५.०८	३३.४९	१०२
		२०२२-२०२३ (अपेक्षित)	३.४०	...	३.९८	३६०
५.	प्रादेशिक उपआयुक्त,	२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष)	१.१७	...	०.५०	५०४
	मत्स्यव्यवसाय, नागपूर	२०२१-२०२२ (अंदाजित)	२५.९८	१.६५	४२.५६	२५६८
		२०२२-२०२३ (अपेक्षित)	२३.०९	...	१४.७९	...
६.	प्रादेशिक उपआयुक्त,	२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष)	०.८०	...	०.२५	२०
	मत्स्यव्यवसाय, औरंगाबाद	२०२१-२०२२ (अंदाजित)	३.९४	०.२०	५.४९	१२३२
		२०२२-२०२३ (अपेक्षित)	५.००	...	....	...
७.	प्रादेशिक उपआयुक्त,	२०२०-२०२१ (प्रत्यक्ष)	०.६०	...	०.२५	७२
	मत्स्यव्यवसाय, लातूर	२०२१-२०२२ (अंदाजित)	१.८७	२.०५	२.२२	४६४
		२०२२-२०२३ (अपेक्षित)	१०.००	...	१०.००	५७६
	एकूण	**२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)**	**..**	**...**	**..**	**..**
		२०२३-२०२४ (अंदाजित)	**..**	**..**	**..**	**..**
		२०२४-२०२५ (अपेक्षित)	**..**	**...**	**..**	**..**

* सदरच्या योजना सद्यस्थितीत बंद आहेत.

तक्ता पाच

TABLE V

हा तक्ता तलाव ठेका, मत्स्यजिरे, मत्स्यबीज विक्री, इत्यादी बाबींवरील भूजलाशयीन मत्स्यव्यवसायातील जमा रकमांची माहिती दर्शवितो.

Following Table indicates actual receipts realised from lease of tanks, Sale of fish spond and fish seed under Inland programme.

(रुपये लाखात)

(Rs. In lakhs)

(प्रत्यक्ष)(अंदाजित)	२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष जमा) Actual Receipts 2022-2023	२०२३-२०२४ (अपेक्षित जमा) Estimated Receipts 2023-2024	२०२४-२०२५ (अंदाजित जमा) Anticipated Receipts 2024-2025	बाब
	1	2	3	
१) तलाव ठेका				Lease of Tanks.
१) मुंबई	23.17	23.95	31.22	Mumbai
२) पुणे	61.61	37.89	74.6	Pune
३) नाशिक	66.51	68.73	83.64	Nashik
४) औरंगाबाद	30.21	24.32	29.10	Aurangabad
५) लातूर	56.53	12.06	17.60	Latur
६) अमरावती	175.45	110.93	110.60	Amaravati
७) नागपूर	27.85	15.46	14.01	Nagpur
एकूण ...	441.33	293.34	360.77	Total

(सन २०२४-२५ सालचे कार्यक्रम अंदाजपत्रक)

अ.क्र. Sr. No.	विभाग Region	बाब	२०२२-२३ प्रत्यक्ष Actual Receipts	२०२३-२४ अंदाजित Anticipated Receipts	२०२४-२५ अपेक्षित Estimated Receipts	
१)	मुंबई	मत्सयबीज विक्री	0.76	0.36	0.80	Mumbai
२)	पुणे	मत्सयबीज विक्री	3.29	2.11	4.00	Pune
३)	नाशिक	मत्सयबीज विक्री	..	..	..	Nashik
४)	औरंगाबाद	मत्सयबीज विक्री	..	..	0.50	Aurangabad
५)	लातूर	मत्सयबीज विक्री	5.07	6.33	8.50	Latur
६)	अमरावती	मत्सयबीज विक्री	658.803	298.821	533.500	Amaravati
७)	नागपूर	मत्सयबीज विक्री	4.88	5.85	207.50	Nagpur
एकूण ...			**672.802**	**313.471**	**754.80**	

(सन २०२४-२५ सालचे कार्यक्रम अंदाजपत्रक)

अ.क्र. Sr. No.	विभाग Region	बाब	२०२२-२३ प्रत्यक्ष Actual Receipts	२०२३-२४ अंदाजित Anticipated Receipts	२०२४-२५ अपेक्षित Estimated Receipts	
१)	मुंबई	मत्सयबीज विक्री	2.29	5.00	10.20	Mumbai
२)	पुणे	मत्सयबीज विक्री	238.266	277.10	515.50	Pune
३)	नाशिक	मत्सयबीज विक्री	..	1.20	2.00	Nashik
४)	औरंगाबाद	मत्सयबीज विक्री	..	0.76	6.70	Aurangabad
५)	लातूर	मत्सयबीज विक्री	1.38	2	3.00	Latur
६)	अमरावती	मत्सयबीज विक्री	..	..	5.000	Amaravati
७)	नागपूर	मत्सयबीज विक्री	5.20507	3.80	206.20	Nagpur
एकूण ...			**247.14**	**289.8615**	**748.6**	

(चार) सागरी मत्स्यव्यवसाय

प्रास्ताविक :

राज्यात ७२० कि. मी. चा सागरी किनारा लाभला असून ८७,००० चौ. कि. मी., खंडान्त उतारावर (Continental Shelf) उपलब्ध आहे. या किनाऱ्यावर १८४ मासळी उतरविण्याची केंद्रे असून १६.३६४ यांत्रिक नौका तर ७,९७६ बिगर यांत्रिकी नौका व १५५४ ओबीएम कार्याक्न्वत आहेत. सागरी मत्स्योत्पादन सरासरी ४.०० लाख मेट्रीक टन आहे.

१. मासेमारी नौकांचे यांत्रिकीकरण :

मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्थामधील ७-८ सभासदांचा गट तयार करुन त्यांना राष्ट्रीय सहकार विकास निगमच्या अर्थसहाय्याने यांत्रिक नौका बांधण्याकरिता अर्थ सहाय्य पुरविण्यात येते. खोल समुद्रात मासेमारी करण्याकरिता (फायबर व लाकडी) मध्यम आकाराच्या नौकांनाही आता अर्थसहाय्य दिले जाते.

२. आंतरबाह्य इंजिनावर अर्थसहाय्य :

परंपरागत मासेमारी नौकांच्या यांत्रिकीकरणाच्या केंद्र पुरस्कृत योजनेखाली आऊट बोर्ड इंजीन व आंतर (इनबोर्ड) इंजिनावर ५० टक्के अनुदान मासेमारांना देण्यात येते. केंद्र व राज्य शासनाचा ५०:५० असा हिस्सा असतो.

३. मासेमारी साधनांच्या खरेदीवर अर्थसहाय्य :

(अ) अनुदान :-- मत्स्यव्यवसायासाठी लागणारी जाळी तयार करण्यासाठी बरेच मच्छिमार नायलॉन सूत, मोनोफिलामेंट व शेवसूत वापरतात. तसेच यांत्रिक मासेमार नौकांसाठी त्यांना डिझेल तेलाची फार आवश्यकता असते. तथापि या साधनांच्या किंमतीत बरीच वाढ होत असल्यामुळे मासेमारीसाठी ही आवश्यक असूनही त्यांचा वापर करणे मच्छिमारांना अशक्य होते. यास्तव सवलतीच्या दरात मच्छिमारांना ही साधने उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने या विभागाकडून वरील योजना राबविली जात आहे. नॉयलॉन सूत, मोनोफिलॉमेंट धागा व सुतांची जाळी शिखर संघ किंवा जिल्हा संघामार्फत पुरविले जाते. डिझेल तेल स्थानिक मच्छिमारी संस्थेमार्फत पुरविले जाते. १९८२-८३ पासून रापणकारांना नायलॉन सूत वगैरेवर तसेच अल्प उत्पन्न गटातील मच्छिमारांना बिगर यांत्रिकी नौकांसाठी नौकांच्या किमतीच्या ५० टक्के किंवा जास्तीत जास्त रु. १,००,००० अर्थसहाय्य देण्यात येते. अनुदानाचा तपशील प्रपत्र तीनमध्ये दर्शविण्यात आला आहे.

४. महाराष्ट्र सागरी मासेमारी नियमन अधिनियम १९८१ :--

निरनिराळ्या प्रकारच्या व आकारमानाच्या मासेमारी नौकांचे कार्यक्षेत्र निश्चित करण्याच्या उद्देशाने महाराष्ट्र शासनाने "महाराष्ट्र सागरी मासेमारी नियमन अधिनियम, १९८१" हा कायदा सप्टेंबर १९८१ मध्ये संमत केला. या कायद्याची अंमलबजावणी दिनांक ४-८-१९८२ पासून सुरू झाली. या अधिनियमात दि. १८-११-२०२१ नुसार सुधारणा करण्यात आली आहे. अधिनियमातील प्रमुख तरतुदी खालीलप्रमाणे आहेत :--

(१) मासेमारी नौकांची नोंदणी करणे;

(२) मासेमारीसाठी परवाना देणे;

(३) कार्यक्षेत्रे ठरविण्याबाबत शिफारशी करण्यासाठी जिल्हावार समित्यांची स्थापना करणे;

(४) जिल्हा समित्यांच्या शिफारशीवर विचार करून कार्यक्षेत्रांबाबत आदेश काढणे;

(५) कायद्यांतर्गत तरतुदींचे उल्लंघन करणाऱ्यांना शिक्षा करण्यासाठी यंत्रणा;

(६) अपील मंडळाची स्थापना व अपीलाचे पुनर्निरीक्षण;

५. मासेमारी बंदराची सुधारणा :

लहान मासेमारी बंदरे बांधणे व मासळी उतरविण्याच्या तसेच नौकानयनाच्या पायाभुत सुविधा पुरविण्याचा कार्यक्रमही केंद्र शासनाच्या ७५% अर्थसहाय्यातून हाती घेण्यात आला आहे.

सन २००८-०९ पर्यंत केंद्र शासनाकडून या योजनेस ५०% अर्थसहाय्य दिले जात होते. परंतु सन २००९-१० पासून या योजनेस केंद्र शासनाकडून ७५% अर्थसहाय्य देण्यात येत आहे.

सदरची योजना किनारी अभियंता सार्वजनिक बांधकाम विभाग यांचेकडून राबविली जात आहे.

धडक कार्यक्रम : लहान मच्छिमारी बंदराबर मासळी सुकविण्यासाठी चौथरे, उघडे निवारे, मार्गदर्शक स्तंभ, जोडरस्ते बांधणे इत्यादी मूलभूत गरजा भागविण्यासाठी रुपये २५.०० लक्ष खर्चापर्यंतची आवश्यक कामे विभागाद्वारे या योजने अंतर्गत करण्यात येतात.

६. हायस्पीड डिझेल तेलावरील सवलत :

२० मीटरपेक्षा कमी लांबीच्या यांत्रिक मच्छिमार नौकांना लागणाऱ्या हायस्पीड डिझेल तेलावरील सवलत देण्याची योजना केंद्र शासनाने २००४-०५ पासून मंजूर केलेली आहे. या योजने अंतर्गत केंद्र शासनाकडून १०० टक्के अर्थसहाय्य देण्यात येत होते. या योजनेअंतर्गत रु. ३.०० प्रति लिटर सवलत देण्यात येते. परंतु दरिद्र रेषेखालील लाभार्थ्यांची अट असल्याने या योजनेत लाभार्थी उपलब्ध होत नाहीत.

७. मासेमारी नौकांवर संदेशवाहन, मासळीचा शोध घेणे इ. अत्याधुनिक यंत्रसामुग्री खरेदी करण्यासाठी अर्थसहाय्य :--

मासेमारी नौकांवर संदेशवाहन, मासळीचा शोध घेणे इ. अत्याधुनिक यंत्रसामुग्री खरेदी करण्यासाठी अर्थसहाय्य देण्याची योजना सन १९९९ पासून कार्यान्वत करण्यात आलेली आहे. शासन निर्णय क्र. मत्स्यवि-२०११/प्र.क्र. २९/पदुम-१४ दिनांक ३०-०३-२०११ अन्वये योजनेमध्ये सुधारणा करून सदर योजने अंतर्गत खाली नमूद केल्याप्रमाणे अर्थसहाय्य देय राहील.

यंत्र सामुग्री	अर्थसहाय्याचे प्रमाण व अर्थसहाय्याची कमाल मर्यादा
१) एकोसाऊंडर	यंत्रसामुग्रीच्या किमतीच्या २५% परंतु रु. १५,०००/- च्या मर्यादेत.
२) जीपीएस/ नेव्हीगेटर	यंत्रसामुग्रीच्या किमतीच्या २५% परंतु रु. ७५,०००/- च्या मर्यादेत.
३) वॉकीटॉकी	यंत्रसामुग्रीच्या किमतीच्या २५% परंतु रु. १२,५००/- च्या मर्यादेत.

ह्या प्रकारची यंत्रसामुग्री मच्छिमारांना त्यांच्या यांत्रिक नौकांवर उपलब्ध करून दिल्यास त्यांना सागरात मासेमारी करताना मासळीचा साठा कोठे आहे हे कळणे शक्य होते. परिणामी त्यांचे श्रम तसेच डिझेलही वाचेल व मत्स्योत्पादनात आपोआप भर पडेल.

८. मच्छिमारी सहकारी संस्थांच्या सभासदांच्या यांत्रिक नौकांनी वापरलेल्या डिझेल वरील विक्रीकराची मूल्यवर्धीत कराची प्रतिपूर्ती :--

मच्छिमारांनी त्यांच्या यांत्रिक नौकांकरिता खरेदी केलेल्या हायस्पिड डिझेल तेलावरील विक्रीकराची (व्हॅट) प्रतिपूर्ती देण्याची योजना राज्यात ३ सप्टेंबर, २००५ पासून कार्यान्वत करण्यात आलेली आहे. या योजनेंतर्गत मच्छिमारांनी मासेमारीसाठी खरेदी केलेल्या हायस्पिड डिझेल तेलावरील १०० टक्के विक्रीकराची रक्कम प्रतिपूर्तीद्वारे मच्छिमारांना देण्यात येते.

(२) वित्तीय आवश्यकता :

(ii) Financial Requirements :

तक्ता एक TABLE I

४. सागरी मत्स्यव्यवसाय Marine Fisheries

(रुपये हजारात) (Rs. in Thousands)

कार्यक्रम	प्रत्यक्ष रकमा, २०२२-२३ Actuals 2022-23			अर्थसंकल्प २०२३-२४ Budget Estimates 2023-24			सुधारलेले अंदाज २०२३-२४ Revised Estimates 2023-24			अर्थसंकल्प २०२४-२५ Budge Estimates 2024-25			Programme
	अनिवार्य Committed	कार्यक्रम Schemwise	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रमांतर्गत Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रमांतर्गत Schemewise	एकूण Total	अनिवार्य Committed	कार्यक्रमांतर्गत Schemewise	एकूण Total	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
कार्यक्रमांतर्गत योजना (केंद्र योजना)													***(03) Under blue Revolution Scheme (Central Scheme)***
(अ)--कार्यनिहाय वर्गीकरण													A—Activitywise Classification
१) सागरी मासेमारी नियमन (२४०५०२२६)	212518	...	212518	100029	...	100029	116951	..	116951	100030	..	..	1) Marine Fishing Regulation
२) लहान मासेमारी बंदरे (४४०५०६५१)	...	85883	85883	...	150000	150000	..	105000	105000	..	50000	50000	2) Marine Fishing Harbours
३) मासळी उतरविण्याची केंद्र व सुविधा (२४०५०२६२)	14	...	14	132	...	132	50	..	50	139	..	139	3) Landing centers and facilities
४) नाबार्ड (४४०५३२९२)	...	183781	183781	...	427500	427500	..	342000	342000	..	327500	327500	4) Nabard
५) मासेमारी नौकांचे यांत्रिकीकरण (राज्य हिस्सा)	...	...	...	...	...	...	..	..	..	..	..	..	5) Mechanisation of Fishing Crafts
६) मासळीचे सुरक्षण व परिवहन, पणन (४४०५०१७७) (४४०२०५६२) (४४०५०५७१) (६४०५००७२)	...	...	...	...	1111596	111596	..	3	3	..	4	4	6) Fishermen dev. Rebate on High Speed Diesel Oil
७) मासेमारी नौकांचे यांत्रिकीकरण (रा.स.वि.नि. हिस्सा) (४४०५०१६८) (४४०५०५५१)(६४०५००८१)	...	19500	19500	...	2	2	..	2	2	..	3	3	7) Mechanisation of Fishing Crafts N.C.D.C. Share (44050168) (44050551) (64050081)
८) हायस्पिड डिझेल तेलावरील विक्रीकराची प्रतिपूर्ती (२४०५१२७८) (रा. हि.)	1609999	...	1609999	1000000	...	1000000	2693000	..	2693000	1500000	..	1500000	8) Reimbursement Sales Tax on High Speed Diesel Oil
९) नैसर्गिक आपत्तीने मृत पावलेल्या मच्छिमारांच्या वारसांना सहाय्यक अनुदान	108776	...	108776	2475	...	2475	5100	..	5100	2700	..	2700	9) Grant-in-Aid to the Heirs of the Decesased Fisherman under Natural Clamitied
१०) मच्छिमारांना डिझेल तेलावर सवलत (के.पु.) (२४०५०८१६)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...		10) Fishermen dev. Rebate on High Speed Diesel Oil
११) यांत्रिक नौकेवर अत्याधुनिक यंत्रसामुग्री बसविणे (२४०५११७१)	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...		11) Installation of modernized equipment on mechanized Traelers

तक्ता एक--चालू TABLE I—*Contd.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
१२) (००) (०७) लहान मासेमारी बंदराचे बांधकाम (केंद्र हिस्सा ४४०५३४०७) (राज्य हिस्सा ४४०५३४१६)	...	205274	205274	...	200000	200000	...	200000	200000	...	240000	240000	12) (00) (07) Construction of minor fishing harbors (Central Share 44053407) (State Share 44053407)
१३) मासेमारी बंदराचे आधुनिकीकरण करणे कार्यक्रम (राज्य हिस्सा ५०%) (केंद्र हिस्सा ५०%) (४४०५३३६३) (४४०५३३७२)	...	...	...	...	774600	774600	...	761060	761060	...	174740	174740	13) Mechanisation of fishing harbors (State share50%) (Central share50%)
१४) (०३)(२२) शीतसाखळी योजनेंतर्गत अमरावती येथे फिशरिज हब बांधकामासाठी अर्थसहाय्य (सर्वसाधारण) (शासन अनुदानाच्या राज्य हिस्सा १६%) (२४०५५४८९)	...	...	...	...	1	1	....	1	1	...	...	...	14) (03)(22) Construction of Fisheries Hub at Amravati Under Cold Chain Scheme (General) (Got. Subsidy State Share 16%) (24055489) (Scheme)
१५) (०३)(२३) इंन्सुलेटेड ट्रक खरेदीसाठी अर्थसहाय्य (महिला व त्यांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या केंद्र हिस्सा ३६%) (२४०५५६९४)	...	...	...	...	.	..	....	..	..	...	...	...	15) (03)(23) Purchase of Insulated truck (Women & their Co.oprative Society)(Got.Subsidy Central Share 36%) (24055694) (Scheme)
१६) (०३)(२४) इंन्सुलेटेड ट्रक खरेदीसाठी अर्थसहाय्य (महिला व त्यांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या राज्य हिस्सा २४%) (२४०५५७०२)	...	...	...	...	.	..	....	..	..	...	...	...	16) (03)(24) Purchase of Insulated truck (Women & their Co.oprative Society)(Got.Subsidy State Share 24%) (24055702) (Scheme)
१७) (०३)(२७) मोटारसायकलसह... शीतपेटी खरेदीसाठी अर्थसहाय्य (महिला व त्यांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या केंद्र हिस्सा ३६%) (२४०५५७३८)	...	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	...	17) (03)(27) purchase of Motorcycle With Ice Box (Women & their Co.Oprative Society) (Got.Subsidy Central Share 36%) (24055738) (Scheme)

तक्ता एक--चालू TABLE I—*Contd.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
१८) (०३)(२८) मोटारसायकलसह शीतपेटी खरेदीसाठी अर्थसहाय्य (महिला व त्यांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या राज्य हिस्सा २४%) (२४०५५७४७)	...	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	...	18) (03)(28) purchase of Motorcycle With Ice Box (Women & their Co.Oprative Society) (Got.Subsidy State Share 36%) (24055747) (Scheme)
१९) (०३)(४६) कार्यरत बर्फ कारखाने व शीतगृह नुतनीकरणासाठी अर्थसहाय्य (महिला व त्यांच्या सहकारी संस्था) (शासन अनुदानाच्या २४% राज्य हिस्सा)(कार्यक्रम) (२४०५६२२४)	...	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	...	19) (03)(46) Renovation of Existing ice Plants cum Cold Storage (General) (Got.Subsidy State Share 16%)(24055224)(Scheme)
२०) मासेमारी बंदर व जेट्टी उभारणे (केंद्र हिस्सा ५० %) (४४०५३३८१)	...	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	...	20) (01)(01) Establishment of fishing harbour and fish landing centers (Central Share 50%) (Scheme) (44053381)
२१) मासेमारी बंदर व जेट्टी उभारणे (राज्य हिस्सा ५० %) (४४०५३३९२)	...	...	...	...	..	..	...	..	..	...	...	...	21) (01)(02) Establishment of fishing harbour and fish landing centers (State Share 50%) (44053392)
(०४) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना (केंद्र पुरस्कृत योजना)													**(04) Pradhan Mantri Matsya Sampada Yojana (Central Sponsored Scheme)**
२२) (०४)(०४) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा लाभार्थीभिमुख योजना (सर्वसाधारण पुरुष (के.हि.२४%)(कार्यक्रम) ३३-अर्थसहाय्य (२४०५७६८८)	...	10000	10000	...	1	1	..	1	1	..	1	1	22) (04)(04)PMMS Beneficiary Oriented schemes (General Male) (Central Share 24%) (Scheme)(24057688) 33. Subsidies
३१. सहायक अनुदाने (वेतनेतर	...	...	...	...	54905	54905	..	54905	54905	..	58804	58804	31. Grants-in-aid (Non-Salary)
२३) (०४)(०५)प्र. मत्स्यसंपदा लाभार्थिभुख योजना (सर्वसाधारण पुरुष) (रा.हि.१६%) (कार्यक्रम) (२४०५७६९७) ३३. अर्थसहाय्य	...	6700	6700	..	1	1	..	1	1	..	1	1	23) (04)(05)PMMS Beneficiary Oriented schemes (General Male) (State Share 16%) (Scheme)(24057697) (33-Subsidies) 33. Subsidies
३१. सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	..		..	..	36603	36603	..	36603	36603	..	39202	39202	31. Grants-in-aid (Non-Salary)

तक्ता एक--चालू TABLE I—*Contd.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
२४)(०४)(०६) प्र. मत्स्यसंपदा लाभार्थिभिमुख योजना (सर्वसाधारण महिला) कें हि.३६%) (कार्यक्रम) (२४०५७७०३)													24) (04)(06)PMMS Beneficiary Oriented schemes (General Female) (Central Share 36%) (Scheme)(24057703)
३१- सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	...	..	..	..	293114	293114	..	293114	293114	..	312414	312414	31- Grants-in-aid (Non-Salary)
३३- अर्थसहाय्य	...	19210	19210	..	1	1	..	1	1	..	1	1	33- Subsidies
२५)(०४)(०७) प्र. मत्स्यसंपदा लाभार्थिभिमुख योजना (सर्वसाधारण महिला) (रा.हि. २४%) (कार्यक्रम) (२४०५७७१२)													25) (04)(07)PMMS Beneficiary Oriented schemes (General Female) (StateShare 24%) (Scheme)(24057712)
३१- सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	...	..	..	..	195409	195409	..	195409	195409	..	208276	208276	31- Grants-in-aid (Non-Salary)
३३- अर्थसहाय्य	...	12806	12806	..	1	1	..	1	1	..	1	1	33- Subsidies
२६)(०४)(०८) प्र. मत्स्यसंपदा लाभार्थी हिस्सा नसलेल्या योजना (कें.हि. ६०%) (कार्यक्रम) (२४०५७७२१)											..		26) (04)(08)PMMS Non Beneficiary Oriented schemes (Central Share 60%) (Scheme) (24057721)
३१- सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	...	...	...	...	252087	252087	..	252087	252087	..	252087	252087	31- Grants-in-aid (Non-Salary)
३३- अर्थसहाय्य	...	3000	3000	...	1	1	..	1	1	..	1	1	33- Subsidies
२७)(०४)(०९) प्र. मत्स्यसंपदा लाभार्थी हिस्सा नसलेल्या योजना (राज्य हिस्सा ४०%) (कार्यक्रम) (२४०५७७३२)													27) (04)(09)PMMS Non Beneficiary Oriented schemes (State Share 40%) (Scheme) (24057732)
३१- सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	...	...	...	...	168018	168018		168018	168018		169384	169384	31- Grants-in-aid (Non-Salary)
३३- अर्थसहाय्य	...	2000	2000	...	1	1	..	1	1	..	1	1	33- Subsidies
२८)(०४)(१०) मासेमारी बंदी कालावधी दरम्यान मच्छिमारांना उदरनिर्वाहाकरिता अर्थसहाय्य (राज्य हिस्सा ५०%) (कार्यक्रम) (२४०५७८१२)													28) (04) (11) Subsidy to Fishermen for Livelihood during fishing ban period (State Share 50%) (Scheme) (24057821)
३१- सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	...	...	...	...	..	..	..	..	..	..	2999	2999	31- Grants-in-aid (Non-Salary)
३३- अर्थसहाय्य	...	...	...	...	..	..	..	..	..	..	1	1	33- Subsidies

तक्ता एक--चालू TABLE I—*Contd.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
२९) (०४)(११) मासेमारी बंदी कालावधी दरम्यान मच्छिमारांना उदरनिर्वाहाकरिता अर्थसहाय्य (राज्य हिस्सा ५०%) (कार्यक्रम) (२४०५७८२१)													29) (04) (11) Subsidy to Fishermen for Livelihood during fishing ban period (State Share 50%) (Scheme) (24057821)
३१- सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	...	...	...	...	2999	2999	...	2999	2999	...	2999	2999	31- Grants-in-aid (Non-Salary)
३३- अर्थसहाय्य	...	...	...	...	1	1	...	1	1	...	1	1	33- Subsidies
३०) (०४) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा योजना (केंद्र पुरस्कृत योजना) (०४)(०१) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा केंद्रीय क्षेत्र योजना (कें.हि. १००%) (कार्यक्रम) (२४०५७६५२)													30) (04) PMMSY (Central Sponsored scheme) (04)(01)PMMS Central Sector Schemes (Central Share Share 100%) (Scheme) (24057652)
३१- सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	...	...	...	...	38410	38410	...	38410	38410	...	1	1	31- Grants-in-aid (Non-Salary)
३३- अर्थसहाय्य	...	...	...	...	1	1	...	1	1	...	...	...	33- Subsidies
३१) (०४)(०२) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा केंद्रीय क्षेत्र योजना (सर्वसा. पुरुष) (कें.हि. ४०%) (कार्यक्रम) (२४०५७६६१)													31) (04)(01)PMMS Central Sector Schemes (Gen. Male) (Central Share 40%) (Scheme) (24057661)
३१- सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	...	...	...	...	...	...	..	...	...	..	1	1	31- Grants-in-aid (Non-Salary)
३२) (०४)(०३) प्रधानमंत्री मत्स्यसंपदा केंद्रीय क्षेत्र योजना (सर्वसा. महिला) (कें.हि. ६०%) (कार्यक्रम) (२४०५७६७९)													32) (04)(01)PMMS Central Sector Schemes (Gen. Female)(Central Share 40%) (Scheme) (24057679)
३१- सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	...	...	...	...	...	...	..	...	...	..	1	1	31- Grants-in-aid (Non-Salary)
एकूण-अ-स्थूल	**1931307**	**53716**	**1985023**	**1102636**	**1041553**	**2144189**	**2815101**	**1041553**	**3856654**	**1602869**	**1048166**	**2651035**	Total—A—Gross
वजा वसुली ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	*Deduct—Recoveries*
एकूण-अ-निव्वळ ...	**1931307**	**53716**	**1985023**	**1102636**	**1041553**	**2144189**	**2815101**	**1041553**	**3856654**	**1602869**	**1048166**	**2651035**	Total—A—Net

तक्ता एक--समाप्त TABLE I—*End.*

1		2	3	4	5	67	8	9	10	11	12	13		
(ब)--वित्त व्यवस्थेची साधने--														*(B)—Sourses of Finance*
मागणी क्रमांक	प्रधान शीर्ष													Demand No. Major Head
डी-६	२४०५-मत्स्यव्यवसाय ...	1931307	53716	1985023	1102636	10415553	2144189	2815101	1041553	3856654	1602869	1048166	2651035	D-6 2405-Fisheries
डी-९	४४०५-मत्स्यव्यवसाया- ... वरील भांडवली खर्च	..	474938	474938	...	1663695	1663695	..	1408063	1408063	..	792245	792245	D-9 4405-Capital outlay on Fisheries
डी-९	६४०५-मत्स्यव्यवसायवरील कर्ज...	...	19500	19500	...	3	3	..	2	2	..	2	2	D-9 6405-Loans for Fisheries
	एकूण-ब-स्थूल ...	**1931307**	**548154**	**2479461**	**1102636**	**2705251**	**3807887**	**2815101**	**2449618**	**5264719**	**1602869**	**1840413**	**3443282**	Total—B—Gross
	वजा-वसुली ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	*Deduct—Recoveries*
	एकूण-ब-निव्वळ ...	**1931307**	**548154**	**2479461**	**1102636**	**2705251**	**3807887**	**2815101**	**2449618**	**5264719**	**1602869**	**1840413**	**3443282**	Total—B—Net

तक्ता एक-TABLE I

खालील तक्ता मच्छिमार गटांना मच्छिमार नौकांच्या यांत्रिकीकरणासाठी दिलेले व देण्यात यावयाचे अर्थसहाय्य दर्शवितो.

The following table indicates financial assistance given or to be the groups of fishermen for mechanisation of the fishing boats.

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakhs)

जिल्हा	प्रत्यक्ष २०२२-२३ Actuals 2022-23						अपेक्षित २०२३-२४ Budget Estimates 2023-24						अंदाजित २०२४-२५ Revised Estimate 2024-25						District
	कर्ज Loan (55%)			भागभांडवल व खा.वि.भा. भा S.R.S.C			कर्ज Loan (55%)			भागभांडवल व खा.वि.भा. भा S.R.S.C			कर्ज Loan (55%)			भागभांडवल व खा.वि.भा. भा S.R.S.C			
	नौकांची संख्या No.of boats	कर्ज loan	लाभार्थी संख्या No.of benefi-ciaries	नौकांची संख्या No.of boats	भा. भा. व खा. वि. S.R.S.C.	लाभार्थी संख्या No.of benefi-ciaries	नौकांची संख्या No.of boats	कर्ज laon	लाभार्थी संख्या No.of benefi-ciaries	नौकांची संख्या No.of boats	भा. भा. व खा. वि. S.R.S.C.	लाभार्थी संख्या No.of benefi-ciaries	नौकांची संख्या No.of boats	कर्ज loan	लाभार्थी संख्या No.of benefi-ciaries	नौकांची संख्या No.of boats	भा. भा.व खा. वि. S.R.S.C.	लाभार्थी संख्या No.of benefi-ciaries	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
मुंबई शहर	..	..	..	..	..	..	16	408	112	7	96	49	24	669	168	19	214	147	... Mumbai City
मुंबई व उपनगरे	..	..	..	..	..	..	14	356	98	6	74	42	31	995	217	21	337	133	... Mumbai Suburban
ठाणे	..	..	..	..	..	..	05	102	35	4	39	28	22	629	154	8	119	56	... Thane
पालघर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	5	143	35	5	65	35	... Palghar
रायगड	..	..	..	..	..	..	106	3136	742	63	656	441	123	3781	861	104	1270	728	... Raigad
रत्नागिरी	08	195	56	..	..	..	22	481	154	1	12	7	25	650	175	11	118	77	... Ratnagiri
सिंधुदुर्ग-मालवण	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	... Sindhudurg
एकूण ...	**08**	**195**	**56**	**..**	**..**	**..**	**163**	**4483**	**1141**	**81**	**877**	**567**	**230**	**6867**	**1610**	**168**	**2123**	**1176**	**... Total**

तक्ता दोन
TABLE II

मच्छिमार साधनावरील अर्थसहाय्याची माहिती (आदिवासी)

Information about financial assistance on fishery Requisites (Tribal)

(रु. लाखात)

(Rs. in lakhs)

वर्ष	नायलॉन सूत Nylon twe		तयार जाळी Readymade Net's		बिगर यांत्रिक नौका Non-Mecharised boats		Year
	परिमाण (किलो) Quantity (Kgs.)	शासकीय अर्थसहाय्य Govt. fin. assistance	संख्या Quantity	शासकीय अर्थसहाय्य Govt. fin. assistance	संख्या No.	शासकीय अर्थसहाय्य Govt. fin. assistance	
1	2	3	4	5	6	7	
२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	11750	3096.32	8.5	..	3	0.09	2022-2023 (Actuals)
२०२३-२०२४ (अंदाजित)	15115	540	7.5	6	19	31.35	2023-2024 (Anticipated)
२०२४-२०२५ (अपेक्षित)	26530	615.20	150.5	10.55	37	4.65	2024-2025 (Estimated)

तक्ता तीन
TABLE III

महाराष्ट्र सागरी मासेमारी नियमन अधिनियम १९८१ खाली नोंदलेल्या नौका, दिलेले परवाने व वसूल झालेले परवाना शुल्क.

No. of boats registered licences issued and licence fees collected under Maharashtra Marine Fishing Regulation Act 1981.

वर्ष	नोंदलेल्या नौकांची संख्या No. of boats registered	दिलेल्या परवान्यांची संख्या No. of licences issued	वसूल परवाना शुल्क (रुपये लाखात) Licence Fees recovered (Rs. in lakhs)	Year
1	2	3	4	
२०२२-२०२३ (प्रत्यक्ष)	5773	7862	18.14	2022-2023 (Actuals)
२०२३-२०२४ (अंदाजित)	5696	7827	18.74	2023-2024 (Anticipated)
२०२४-२०२५ (अपेक्षित)	5945	8209	20.88	2024-2025 (Estimated)